

250 Ft

Dióhéj

**A Gödöllői Waldorf Általános Iskola, Gimnázium
és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény tanárainak, szülői köré-
nek**

és diákjainak tanévenkénti 7 alkalommal megjelenő kiadványa

Megjelenik 125 példányban, Gödöllőn.

**Szerkeszti: Diószegi Éva, Farkasné Fülöp Hajnalka, Türkössy Szi-
lárd**

Telefon: (20) 339-85-36 vagy az iskola számán (28) 419-052

Dióhéj

2009. Szent Mihály

Raffaello Sanzio
Szent György és a sárkány

Dióhéj 2009. Szent Mihály

TARTALOM

Rudolf Steiner:
Mihály arkangyal

Sergej O. Prokofieff:
Michael ünnepe

Brigitte Bartz:
*Hogyan ünnepeljünk
gyermekkel? - Szent Mihály*

Gecse Gábor:
A sárkányölő

Koleszár Zsuzsanna:
*Történelemtanítás
a felső tagozaton*

Christoph Ammann:
Gondolathibák

Türkőssy Szilárd:
*Gondolatok a Waldorf iskolák
stúdium-munkájáról II. rész*

Rudolf Steiner:
Gondolatok a halálról

Nagy Eszter - Fodor Miklós:
Zenekarok a zeneházban

Mihalovics Éva:
Termik tábor 2009.

Horváthné Gfellner Csilla:
Új ruha az óvodának

Csepi Szilvia:
cikrusztábor 2009

Hírek, programok

A borító Forgács Erzsébet munkája

Következő lapzárta:
2009. október 19.

Michael időszak

Türkőssy Szilárd

Mihály korszakának meditációja

A lelkünket meg kell tisztítanunk minden, a jövőből felénk áramló terrortól való félelemtől.

Mély bizalom kell hogy bennünk éljen, mind az érzésben, mind az érzékelésben.

Bármilyen történik, felé abszolút egyensúllyal kell fordulnunk. Tudnunk kell, hogy minden, ami áramlik felénk, egy bölcsességteljes világkormányból fakad.

Ez a tudás része annak, amit ebben a korszakban meg kell tanulnunk: abszolút bizalomból élni, minden egzisztenciális biztonság nélkül. Bizalom a szellemvilág mindenkor jelen lévő segítségével.

Ez az egyetlen létező segítség, ha reményünket és bátorságunkat nem adjuk fel. Fegyelmezzük az akaratunkat és keressük az ébredést saját magunkból minden reggel és minden este.

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

MIHÁLY ARKANGYAL

Részlet a Keleti és nyugati keresztény misztériumok c. könyvből; Genius, 2008.

AXIX. Század utolsó harmadának vége óta az emberek tudatosan találkoznak szellemükben Mihállyal. Mihály azonban sajátos lény. Olyan lény, aki voltaképpen nem nyilatkoztat meg semmit, ha nem viszünk hozzá valamit szorgalmas szellemi munkával a Földről. Mihály hallgatag szellem. Magába zárkózott szellem. Míg a többi uralkodó arkangyal sokat beszélő szellem – természetesen szellemi értelemben –, Mihály igen zárkózott, szűkszavú szellem, aki legfeljebb elvétele ad útmutatásokat. Mert Mihálynál voltaképpen nem a szót tapasztaljuk, hanem – ha szabad így kifejeznem – a tekintetet, a tekintet erejét. Ez azon alapul, hogy Mihály leginkább azzal foglalkozik, amit az emberek a szellemből kiindulva alkotnak. Az ember alkotásainak a következményeiben él. A többi szellem inkább az okokkal él, Mihály inkább a következményekkel. A többi szellem indítékot ad az ember számára, hogy mit cselekedjék. Mihály a szabadság tulajdonképpen szellemi hőse lesz. Hagyja cselekedni az embereket, de aztán felveszi azt, ami az emberi tettekből lesz, hogy továbbvigye a kozmoszba, hogy amit az emberek még nem tudnak vele elérni, az

tovább hasson a kozmoszban.

Az arkangyali hierarchia más lényeinél úgy érezzük, hogy impulzusok származnak tőlük egyik-másik cselekedethez; kisebb vagy nagyobb mértékben erednek tőlük ezek az impulzusok. Mihály viszont olyan szellem, akitől nem érkeznek impulzusok, mert a most következő, valóban őt képviselő uralkodó korszakban a dolgok az emberi szabadságból fakadnak. Ha azonban az ember szabadon tesz valamit, tudatos vagy nem tudatos módon az asztrális fény olvasásának ihletéséből, akkor Mihály az ember földi tettét kiviszi a kozmoszba, ahol kozmikus tette válik. Ő a következményekkel törődik, más szellemek inkább az okokkal.

Mihály azonban nemcsak zárkózott, hallgatag szellem, hanem az emberhez közeledve határozottan elutasít sok mindent, amiben az ember ma még benne él a Földön. úgy látjuk, hogy Mihály elutasítóan taszítja el magától például mindazokat az ismereteket, amelyek az emberi, állati vagy növényi életben az öröklött tulajdonságokra vonatkoznak, vagyis mindarra, ami átöröklődik a fizikai természetben. Ezzel azt akarja megmutatni, hogy az embernek ilyen ismeretek mit sem használhatnak a szellemi világ

számára. Mihály csak azt viheti fel, amit az ember a tisztán átörököltétől függetlenül talál az ember állati és növényi mivoltában. Akkor nem következik be az oly sokat mondó, elutasító kézmozdulat, hanem az egyetértő tekintet, amely azt mondja: ez helyes gondolat a kozmosz irányítása számára.

Mihály szigorúan elutasítja mindazt, ami például az emberi nyelvekben elválasztó jelleggel megjelenik. Amíg megismerésünket csak beburkoljuk a nyelvbe és nem visszük fel a gondolatba, addig nem jutunk Mihály közelébe. Ezért is folyik ma a szellemi világban alapjában véve igen jelentékeny küzdelem. Mert egyfelől az emberiség fejlődésében megjelent a Mihály-impulzus

és jelen van; másfelől azonban sok minden más is van az emberiség fejlődésében, ami nem akarja felvenni ezt a Mihály-impulzust, viszsa akarja utasítani. Ma például ide tartoznak a nemzeti érzések, amelyek vissza akarják utasítani Mihály impulzusát. A XIX. században lobbantak fel és a XX. században egyre erősebbeké váltak. Az utóbbi időben sok minden a nemzeti elvnek megfelelően, nem mondhatjuk, hogy rendeződött, hanem inkább rendezetlenné vált.

Valóban rendezetlenné vált. Mind ez a legnagyobb mértékben ellenkezik a Mihály princípiummal és ahrimáni erőket tartalmaz, amelyek ellenszegülnek annak, hogy Mihály erői hassanak az ember földi életére, és impulzusokat adjanak neki. Ma látjuk tehát a felfelé törő ahrimáni szellemek harcát, akik azt szeretnék felfelé vinni, ami az öröklött nemzeti impulzusokból

származik, és amit Mihály szigorúan visszautasít.

Ebben az irányban valóban a legélénkebb szellemi küzdelem zajlik, mert az emberiség nagy részét elárasztja az, hogy nem gondolataik vannak, hanem szavakban gondolkodnak. Az ilyen szavakban való gondolkodás azonban nem Mihályhoz vezető út. Mihályhoz csak úgy

jutunk el, ha a szavakon keresztül igazi belső szellemi élményeink lesznek. Valóban az a titka a modern beavatásnak, hogy a szavakon túljutva érzük el a szellemiség átélését. Ez nem vét a nyelv szépségének az érzése ellen. Mert a nyelvet éppen akkor kezdjük érezni, és érzelmi elemként magunkban és magunkból kiáramlóan megélni, mikor már nem a nyelvben gondolkodunk. Erre azonban a mai embernek még törekednie kell.

Sergej O. Prokofieff

MICHAEL ÜNNEPE: A MODERN BEAVATÁS EGYIK KAPUJA

Az előkészület ideje

Részlet a szerző Az év körforgása, mint Krisztus

A mai életkörülmények között az év körforgásának szellemi oldalát alig észleli az ember. A tavasz, a nyár, az ősz és a tél – a négy fő évszak – inkább csak külső oldaláról nyilatkozik meg előtte. A Föld szellemi életét érintő belső folyamatok egyelőre rejtve vannak megfigyelése elől, csak közvetve ragadhatók meg, az emberi bensőre gyakorolt hatásuk révén. Ha azonban tüzetesebben, behatóbban figyeli meg magát az ember, akkor észreveheti azt a hatást, melyet az év körforgásának szellemi oldala, a Föld életritmusa gyakorol saját benső életének középpontjára, gondolkodó tevékenységével megszerzett éntudatára. A figyelmes tekintet minden nagyobb nehézség nélkül észreveszi, hogy már gondolkodó képességünk maga is csökken tavasztól kezdve nyár felé, és bizonyos értelemben éntudatunk is gyengül: tompábbá válik. Minél inkább közeledik a nyár, annál kevésbé zárulunk le önmagunkban, annál kevésbé állunk ellentétben a világgal, inkább – bizonyos fokig – túllépünk saját lényünk határain, összekapcsolódunk a körülöttünk lévő természettel. Éntudatunkban felébred egy ösztön, mely arra készíti, hogy természet-tudattá alakuljon át. Ez a folyamat hasonlít az elalváshoz, bár ez esetben a tudat nem szűnik meg teljesen, de megváltoztatja tevékenysége területét. Tevékenysége a gondolkodás területéről az akarat területére tolódik el, mivel a gondolkodó tevékenység csökkenésével és az éntudat gyengülésével feléled az érzékek tevékenysége, erőteljesebbé válik az aktív, tevékeny életre való hajlam. Így az ember nyáron egész lényével az észlelésben él, mely formálóan hat akaratára. Ezzel szemben gondolkodó tevékenysége és ezen alapuló éntudata ebben az évszakban lecsökken, a háttérbe lép.

Ennek ellenképe mutatkozik meg az év második felében, a nyári napfordulótól az őszi át télig. Ekkor csökkenni kezd az észlelés ereje és vele együtt a természettudaton alapuló akarat ereje is, míg a gondolkodás növekvő mértékben erősödik, a gondolatok is-

mért könnyen áramlanak hozzánk, és szinte maguktól fűződnek logikus láncolatokká. A lezárttsággal, a környező világgal való eloldottsággal erősödik az éntudat is, a benső élet is gazdagabbá, aktívabbá válik a külső folyamatok iránti érdeklődés rovására, miközben megnövekszik az elmélyedés iránti hajlam és a külső passzivitás. Így toloódik el az emberi lény súlypontja ősszel kívülről belülre. Az év folyamán tehát harmonikusan változik az, amit a középkorban „vita activa”-nak, aktív életnek, és „vita contemplativa”-nak, kontemplatív életnek neveztek.

Mindezek a belső folyamatok – melyek nyomait minden ember felfedezheti magában – mikrokozmoszi képmásai a nagy, makrokozmoszi folyamatoknak, melyek Földünk évi ritmusában fejeződnek ki. Láttuk, hogy ebben a ritmusban a Föld lelke és szelleme, tehát asztálteste és éneje, tavasszal fokozatosan elhagyja fizikai testét és étertestét, és egyesül a kozmosz távoli szféráival. Ilyenkor a Föld

az elemi szellemek (elemi lények) seregeit viszi magával, akik számára ugyanazt jelentik, mint az ember számára a gondolatlényke, akik gondolkodása mélyén működnek. Ezek az elemi lények – a Föld gondolatai – mikor tavasszal elhagyják planetáris testüket, bizonyos mértékben magukkal vi-

Michael és a sárkány - festmény a Goe-theanum épületéből

szik az emberi gondolatokat is, úgyhogy ezek tavasszal kivonják magukat az ember közvetlen hatalma alól. Ilyenkor olyan életet élnek, amely rokon a környező elementáris világ természeti folyamataival.

A nyár közepe után az őszi beköszöntével pedig növekvő mértékben ismét elkezdődik az a folyamat, melynek során a Föld lelke és szelleme fokoza-

tosan egyesül planetáris testével. A Föld eleven gondolatai, az elemi szellemek seregei, ismét visszatérnek a Föld ölébe, de közben megtermékenyítette őket a kozmosz bölcsessége, vagyis a Hierarchiák kozmoszi gondolatai. Ezt az általános, kozmoszi-földi tendenciát, mely őszi idején a Föld körzetében fellép, követik a maguk módján az

emberek gondolatai is. Az emberi gondolatlénnyek, akiket a természet szellemei magukkal vittek, amikor a Földről felemelkedtek, visszatérnek az emberhez, de mostmár őket is megtermékenyítették a kozmikus gondolatok, elevenné tette őket a világmindenség szelleme, és most olyan világosak és olyan frissek, mint az olyan ember gondolatai, aki éppen most ébredt álmából. Azt is mondhatnánk, hogy az ember gondolatai, amelyek a tél végére úgyszólván elhalnak, merevekké, minden szellemitől megfosztottá válnak, a tavasz folyamán lassan elszakadnak tőle, hogy miután a világ távoli szféráiban megtisztultak és feléledtek, ismét visszatérjenek hozzá, belsőleg telítve a kozmosz bölcsességével és életével. Ezért éppen a nyárból a télbe való átmenet idején különösen kedvezőek a feltételek az ilyen gondolatok befogadására, melyeket a világ szellemisége termékenyített meg, és tölt be.

Az isteni kozmikus gondolatok, kozmikus intelligencia, ős-idők óta annak a szellemi lénynek a gondjaira van bízva, akit a zsidó és keresztény terminológia szerint Michaelnek, „az Isten orcája előtt álló”-nak neveznek. Michael az a szellem, akit az említett évszakban az emberi gondolatoknak azt az erőt adja, melynek segítségével a kozmosz hatalmas gondolataihoz közeledhetnek. Éppúgy, ahogy augusztusban a meteoritáradat hull a Földre, úgy küldi le Michael ugyanebben az időben az

isteni kozmikus gondolatokat az emberek földi gondolataiba. Hiszen ez a nyári és őszi meteorithullás alapján véve nem más, mint kozmikus képe annak, hogyan térnek vissza ebben az időszakban a kozmikus gondolatok által megtermékenyített gondolatok az emberekhez.

Azt azonban tudnunk kell, hogy az az emberi szerv, mely a kozmosznak ezeket az eleven gondolatait felfogja: a szív, és nem az agy. Agyával az ember csak földi gondolatokat tud észlelni. Michael az a szellem, aki jelenlegi uralmi periódusában „... kiszabadítja a gondolatokat a fej hatásköréből... és szabaddá teszi számukra a szívhez vezető utat.” (Rudolf Steiner) Mert ma „felvirradt a michaeli korszak. A szíveknek kezdenek gondolataik lenni... azok a gondolatok, melyek a szellemiséget igyekeznek felfogni, olyan szívekből kell, hogy származzanak, melyek Michaelért dobognak, aki a gondolatok tüzes fejedelme a világmindenségben.” (Rudolf Steiner) Ezért a tüzes meteoritfénynyalábok a kozmosz bölcsességével kell, hogy bevilágítsák az ember fejét, gondolatvilágát, hogy ezek a gondolatok a Michael által mutatott ösvényen megtalálják útjukat az ember fejétől a szívéhez, hogy szívében bensőleg meg elevenedve a szellem fénykardjává, Michael kardjává váljanak, mely le tudja győzni a gondolatokat szüntelenül megölő ahrimani sárkányt.

Brigitte Bartz

HOGYAN ÜNNEPELJÜNK GYERMEKEKKEL?

SZENT MIHÁLY

Munkaanyag

Fordította: Márnai Miklós

Szöveg és korrekció: Hideg Ferencné

Szakmailag ellenőrizte: Annette Stroteich, Böszörményi László
1991.

Szeptember 29-e a IX. század óta Mihály nap. A keresztény közösségekben ez nem csak egy egynapos ünnep, hanem – úgy mint a János nap – egy négyhetes ünnepi időszak, mert Mihály arkangyalnak különleges jelentősége van ebben a történelmi korban.

„Mihály nem csak egy arkangyal az angyalok hierarchiájából, hanem magában hordozza az őserőt, Ő az inspiráló „időszellem”, kultúránk vezérlő génusza. Ő az arkangyalok köréből „magasabb parancsra” egy időre feljebb emelkedett, sokrétű megbízatást kapott a teljes fejlődés érdekében, de nem csak egyetlen nép javára.” (H. W. Schroeder: Ember és angyal. A hierarchiák valósága, Uracchaus kiadó, Stuttgart.)

Mihály különleges feladata az, hogy olyan indítást adjon az embereknek, amely hatására felismerik a szellemi világot, mint valóságot, és ez legyen hatással a cselekedeteikre is.

A Szent Mihály ünnep, ahogy haladunk előre az időben, egyre nagyobb jelentőséggel bír majd, és

új lehetőségeket is kell keresnünk az igazi megformálásához. A gyermekek számára azonban megkísérhetjük érzékeltetni az ünnep mélységét, hogy fogalmuk lehessen Mihály lényéről, és tevékenységéről.

Az évszakasztal szent Mihály **időszakban**

Az évszakasztal fölé könnyen találunk megfelelő képet, mert nagyon sok Mihály ábrázolás van. Az arkangyal lényét és tevékenységét többféle megközelítésben jelenítik meg, mindegyik fontos a teljes kép kialakításához. Sok képen látjuk Szent Mihályt, mint sárkányölőt. Néhol a sárkány helyén az ördög tűnik fel.

Mihály az emberek bátorítója, segítője a gonosz leküzdésében, hatalmának megtörésében. Minden jó képen látható: a Mihály által legyőzött sárkány él, de mindent felülmúló erejének már vége. Mihály példát mutat az embereknek: a gonosz hatalmának megtörésével szabad utat nyit az emberi fejlődésnek.

Mihály a mérleggel: így ábrázolják őt a végítélet napján vagy olyan jelenetekben, amelyek az emberek halál utáni élményeit jelenítik meg. Az emberi gonoszság és jóság mérlegelésre kerül, az emberi lélek a halál után a gonoszság túlsúlyát mint fájdalmat, a jóságét pedig mint boldogságot éli át. (Mihály segít Krisztusnak a lelkek mérlegelésénél.)

Mihály átlátszó földgömbbel a kezében, melyen sokszor Krisztus jele látható: a kép arra utal, hogy Szent Mihály egy új világ alkotására hivatott, a mennyei Jeruzsálem felépítésére, ahogyan János kinyilatkoztatásában olvashatjuk. (Jelenések 21.)

Ritkán előforduló ábrázolása Mihálynak a golgotai kereszt alatt álló Szent Mihály, mint a halottak lelki kísérője, vagy mint a templomok bejárati ajtaját őrző

arkangyal.

Sok képen valamilyen legendával kapcsolatban jelenik meg. Ezek a legendák arról szólnak, hogy az ő segítőkészsége az egyes emberek sorsában hogyan jelentkezett. (A legenda szó a latin 'legere': olvasni, jelenteni, származni szóból származik. Egy legendát tehát valódi megértéssel kell olvasni.)

Ilyen képek sokaságából kell majd az ünnepi asztal számára válogatni, és, ahogy a gyermekek nőnek, a képeket cserélni lehet, így fokozatosan megismerkedhetnek az arkangyal tevékenységével.

*Ha a napok rövidülnek,
fényesebbé válnak a szívek
S az ősze felett fénylik Szent Mihály*

Így ír róla H. Ritter egyik versében. Az elmúlásban felfénylő színpompás őszi természet képe a Föld északi részén a Mihály időszak képéhez szorosan hozzátartozik. Ősszel a természetben az életjelenségek csökkennek, az erők visszahúzódnak, de növekszik a szépség, a természet szépsége. Mihály ebben az átmenetben áll, és az emberek számára egy másik életre utal: a szellemi életre. Ezt a hangulatot idézik fel a tarka levélcsokok, a bogyós ágacsok.

A Mihály címő

Mihály, mint Krisztus szolgálja, mindennel, amit cselekszik,

bizonyítani igyekszik az emberiség számára, hogy mit tett és mit tesz értünk Krisztus. Az ünnepi asztalra szőlő és kalász kerüljön, legyen ez aratási ünnep is, és így kapcsolatot teremthetünk a kereszténység legmélyebb titkaival.

Európa legtöbb vidékén ismert szokás a Mihály cipó vagy a Mihály kalács tálalása szeptember 29-én. Erre a szokásra utalva te-

gyünk az ünnepi asztalra a kalászok és a szőlő mellé Mihály cipókat egy kis kosárában (gyengén édesített és mazsolával megszórt kenyérré ezek). A gyermekek természetesen segídezhetnek a sütésnél.

*Szent Mihály, idők ura!
Te igazi kenyeret adsz és új ruhát!*

A mérleg

Ennek az időnek a megünneplé-

sére egy másik régi szokást is felleleveníthetünk. Ahhoz, hogy a gyermekeket bevonjuk ebbe a tevékenységbe és jó szándékukat – ami ebben az időben nagyon fontos – felébresszük, a következőt ajánljuk: az ünnep első reggelén kerüljön egy serpenyős mérleg az ünnepi asztalra (ilyen mérleget házilag is könnyű csinálni). Az egyik serpenyőjét egy nagyobb sötét kő húzza le. A gyermekek segítsenek Mihály arkangyalnak azzal, hogy a másik serpenyőbe minden nap egy-egy kis kavicsot tesznek. Ezeket a kövecskéket séta közben szedik vagy a kerti munka közben talált kavicsokat is felhasználhatják erre a célra. Ezeket a fehér kis kavicsokat ki is színezhetjük, „drágakővé” változtathatjuk. Esténként, mikor elmúlik egy-egy mozgalmas nap, tartsuk meg a mérlegelés ceremóniáját. A „jó” serpenyő napról-napra nehezebb lesz, egyszersak egyensúlyba kerül a mérleg, majd a „jó” oldal lesz a nehezebb. Alakomadtán meséljük el a gyermekeknek, hogy semmi, még a legkisebb jó cselekedet – legyen az bármilyen jelentéktelen, észrevétlen tett – sem vész el, az isteni világban örömmel fogadják és a jóság itt, ebben a világban is erőt ad az embereknek.

Az ünnepi időszak utolsó éjszakáján (a negyedik vasárnap utáni szombaton) ürítsük ki a serpenyőket és tüntessük el a kavicsokat. Ne őrizzük meg őket, hanem minden évben gyűjtsünk újakat. A mérlegelés miatt az ünnep négy

hetét nem úgy éljük át, mintha az erőnk csökkennie, hanem energiánk növekedését érezzük.

Sárkányeresztés

Ez a szép szokás nagyon jól illik Szent Mihály ünnepébe. A nagyobb gyerekek szívesen barkácsolnak édesapjukkal, és legkedveltebb szórakozásuk a sárkányeresztés, ha erre alkalmas az időjárás. Nagyszerű élmény ez: a magasan repülő sárkányt erősen tartja egy gyermeki kéz lent a földön, és még ara is képes, hogy visszahozza azt a földre! Ebben egy olyan szimbólum van, ami magáért beszél.

A sárkányölő Szent Mihály szobra

Erdei sétáink során gyakran lábunk alá kerül egy-egy bizarr formájú gyökérdarab. Egy kis fantáziával – no meg egy kis színes méhviasszal – könnyen sárkányt varázsolhatunk belőle. Ha ügyesek vagyunk, akár többfejű sárkányt is fabrikálhatunk. Erre aztán méhviaszból készített Mihály alakot kell állítani, és már kész is egy kisplasztika, aminek az ünnepi asztalon kell helyet kapnia. Ezen a kis szobron egy egész család dolgozhat egy vasárnap délután, és ez a közös munka nagyon fontos élmény a gyermekek számára.

Kis színházi játék

Ha több gyermek játszik együtt, akkor a meséket, a legendákat egyszerű kis jelmezek segítségével

el is játszhatják. Először meséljük el a történetet, majd öltöztessük be a szereplőket, utána pedig röviden beszéljük meg a jelenetet, és már kezdődhet is a játék. Játszhatunk úgy is, hogy a történetnek csak egyes mozzanatait adjuk elő, köztük pedig tovább mesélünk. Mivel a gyermekek könnyen és gyorsan azonosulnak szerepükkel, a Szent Mihály ünnep eszmei mondanivalóját sugallhatjuk ily módon nekik: bátran jót cselekedni, megváltást hozni a világba. Ezt a mondanivalót hordozzák a mesék is, pl.: Vasjános, Az ördög s az ő három arany hajszála, A doboslegény, A kristálygömb, A két testvér, Csipkerózsika (Grimm mesék). Egy jól sikerült Mihály időszak jó hatással van a gyermek lelkierejére és merészségére.

Szent Mihály arkangyalról

Szekvencia a XIV. századból

Mindahányan örvendezzünk,
Ékes szóval zengedezzünk,
Mert dicsők az angyalok,
Egylényegű Háromságnak
Kegyelméből rájuk szállnak,
Mind az égi virtusok.

A Természet teremtetője
Így rendelte ezt előre:
Angyal több mint földi lény.
Mózes írja: Holddal, Nappal
Született az égi angyal
Minden dolgok kezdetén.

Ők az Isten mellett állnak,
Szolgálnak a Háromságnak
Kötelesség, tiszt szerint.
Ajkukon kél jámbor ének,
Isten előtt zöngicsélnék;
Szent vagy, szent vagy! - mondja mind.

Elseik közt elsőformán
Szálldogállsz a mennyek ormán,
Fő-főangyal, Szent Mihály:
Tőled télt, hogy Egyiptombul
Isten népe útra mozdul
S Igért Földre el-kiszáll.

Te Isten szent templomában,
Frigyszekrénynek árnyékában,
Oltár mellett állsz vala:
Hol áldozat füstje szállott,
Míg belőle kiviláglott
Új Szövetség hajnala

Am ledőlt a tető s oszlop,
Semmivé lett, légbe foszlott
A szent istentisztelet.
Krszitus népe lett a templom
S oltár, melyet őrzöl folyton,
Szív s a lelkiismeret.

Ihletett és éles elme,
Szentélelktől feltüzelve,
Most az égő áldozat.
Jámboroknak esdeklése,
Mit te hordsz az Úr elébe,
Füst, mely égbe felhalad.

Kétszeresen áld az érdem:
Kígyót öltél nagy vitézen,
Mely prédáját cipelé;
S népünk szívét, akaratját,
Oltárát és áldozatját
Terjesztet az Úr elé.

Te, kinél az égi zászló,
Angyalokon előljáró,
Ó ragadj az égbe fel!
Benned bízunk, téged áldunk;
Oltalmazd meg gyarlóságunk
Imánk hozzád esdekel.

Gecse Gábor (8. osztály)

A SÁRKÁNYÖLŐ

Élt egyszer Muhlien nevű ember, Mulnen fia. Szép szál legény volt, de a legfontosabb tudnivaló róla, hogy sárkányölő. Már az apja nagyapja is az volt, ez amolyan családi hagyomány náluk.

No de végül is kik azok a sárkányölők, sárkányvadászok? Ők olyan hősök, akik megvédik az embereket a veszélyes sárkányoktól. Rendszerint úgy szokott történni, hogyha egy falut, várost egy sárkány fenyeget, akkor a legközelebbi sárkányölőért küldenek, és az, amint tud. Ha sikeresen legyőzi vagy elkergeti a sárkányt, akkor a helység lakói arannyal, állatokkal, mindenféle földi jóval látják el. Ha nem sikerül a sárkányölőnek, azt inkább ne ecsegteljük.

Igazából a falusiak ígyis-úgyis rosszul járnak, mivel vagy a sárkány pusztítja el a termést, vagy a sárkányölő viszi el mindenüket. Azért a sárkányölővel jobban járnak, mert ő legalább az életüket meghagyja.

No de térjünk vissza a mi Muhlienünkhöz! Mindene megvolt a sárkányöléshez, amit az apjától örökölt, aki amúgy már nyugdíjba vonult. (Annyi állata, termése, pénze volt, hogy akár ezer évig is elélt volna belőle.) Muhlien igazából még csak kezdő volt a szak-

mában, összesen két esete volt eddig. Az első sárkány, akiről hírt kapott, egy beteg, sovány sárkány volt. Mire odaért a búvóhelyére, az már két napja kimúlt. A második egy szerencsétlen vénség volt. Vele legalább küzdött, már ha azt küzdesnek lehet mondani, hogy amint Muhlien megjelent, az elvesztve elmenekült. De mostmár tényleg kezdődjön a történet!

Egy szép, napsütötte napon Muhlien egy Taron nevű város felé tartott lóháton. Kerold nevű kancája kitartó barát és jó hátas volt, bár, ha veszélyről volt szó, szeretett egy szikla mögött várni, amíg gazdája rendet tesz. Muhlien a városba érkezett. Azt vette észre, hogy az emberek ijedten sugdolóznak. Betért a fogadóba és megkérdezte a fogadóst, hogy mi hír van. A fogadós *komolyan* közölte vele: azt mondja mindenki, hogy az innen öt mérföldre lévő várost egy hatalmas, erős, tűzokádó sárkány tartja rettegésben. Azt is mondják, már vagy hatszor támadott, és teljesen megbénította a várost.

Muhlien először megörült a jó lehetőségnek, de aztán belátta, hogy nem lenne esélye egy ilyen sárkány ellen. De a fogadós *ünnepelesen* folytatta: Szerencsére egy idős és tapasztalt sárkányölő száll meg nálunk, ő holnap elindul,

hogy véget vessen a sárkánynak. Muhlien könnyedség lett úrrá. Mert azért nem egy ilyen sárkánnyal akart kezdeni. Másnap ő is kiment a sárkányölő búcsúztatására. Kisebb ünnepségnek is lehetett volna nevezni, mivel szinte az egész város megjelent. Voltak, akik *reménykedve* szalagokat lobogtattak, voltak, akik nevetgéltek, és olyanok is, akik *mély tisztelettel* figyeltek. De a sárkányölő

**Muhlien és a sárkány - Gecse Gábor
rajza; grafit**

csak nem lépett ki a fogadóból. Egy idő után a fogadós felment a szobájába, majd jajveszékelést hallottak, és megjelent a fogadós *szomorú* ábrázattal: Meghalt. Már vagy száz éves volt. – mondta. Hirtelen egy Muhlien mellett álló ember észrevette az ifjú nyakában

a sárkányölő medált. Rögtön felkiáltott: „Itt egy sárkányölő!” Muhli-ent felkapta a tömeg és szeretettel cipelték a városkapuhoz. A fogadós hozta is Keroldot, felültették rá és finoman kitessekelték a városból. Muhlien belátta: igen, meg kell küzdeni a sárkánnyal. Azzal elindult a sárkány által rettegésben tartott város felé. Messziről látta a jó irányt, mivel a város felől hatalmas füst gomolygott. Mikor odaért, látta, hogy nem kell kinyitni a városkaput, mert az füstölögve hevert a fövényen. Belovagolt a városba. Az emberek mindenütt a tüzet oltották, beteget gyógyítottak, vagy a károkat próbálták helyrehozni. Elé lépett a város kapitánya: Te vagy a sárkányölő? – kérdezte *szerényen*. Igen, én volnék. – válaszolta Muhlien. Rendben – folytatta a kapitány -, akkor gondolom, nemsokára indulsz. Azzal beszélt Muhliennek a sárkány fajtájáról, méretéről, és, hogy merre szokott elvonulni. Muhlien egy óra múlva indult a kapitány által javasolt útirányba. Nemsokára sziklás teretre ért. Nem volt magas, de nehezen járható terület volt. Egy idő után a csendben szuszogásra lett figyelmes. Leszállt Keroldról és felajzotta az íját. Kerold előrelátóan hátrált. Muhlien levette a pajzsát és lassan egy mélyedés felé haladt, mivel onnan jött a szuszogás. Belesett a mélyedésbe és látta, hogy a sárkány alszik. Muhlien felegyenesedett és kihúzta az íját. Pontosan becélózta a sárkány fejét. Egyszer csak a sárkány ki-

nyitotta a szemét és megugrott. Ehhez még mondott egy „bumm”-ot is, ezért Muhlien felkapta a kezét és elengedte a húrt. A nyíl elszállt, de aligha talált el valamit is. A sárkány *gúnyosan nevetett*. Mihlien eldobta az íját és kivonta a kardját, előre tartotta sárkánytűz ellen kiváló pajzsát. De elmaradt a lángcsóva. Kilesett a pajzs mögül, a sárkány utálattal nézett rá, majd megszólalt: Ti nagyravágó sárkányölők! Mohósággal vadásztok ránk, pedig alázattal és tisztelettel tartoznátok nekünk! Mágikus fegyverekkel támadtok s így szinte mindig legyőztök bennünket, pedig gyávák vagytok! Muhlien rájött, hogy ez egy *pimaszul okos* sárkány, és beszéddel akarja elterelni a figyelmét. Elhátározta, hogy nem hagyja magát, és a saját fegyverét fordítja a sárkány ellen. Egyetértően leeresztette kardját és pajzsát, majd közelebb lépett. Ezután rákezde: „Igazad van, szegény sárkányok csak annyit ölnek meg, amennyire szükségük van. Már tervezem is lassan, hogy kilépek ebből a szörnyű szakmából.” A sárkány beleegyezően bólintott. „Hiszen becsületre méltó lények vagytok, és – ahogy mondtad – tisztelettel tartozunk nektek.” A sárkány egé-

szen feltüzesedett ezekre a szavakra és most ő folytatta: „Igen, igen. Miért háborgattok minket? Maradjatok, ahol vagytok, és ne törődjeteek velünk!” Eközben Muhlien egész közel ért a sárkányhoz. Szóval tartotta a feltüzelte sárkányt, és a mellkasához került. Megmarkolta kardját, megfeszítette karját és teljes erejéből beledöfött a sárkány szívébe. Az felordított, kicsit ténfergett, aztán összeesett és meghalt.

Muhlien *megismeréssel* nézett a sárkányra. Hát igen! – mondta. Csak ésszel és technikával kell élni, és minden elérhető. Ezután felült Keroldra és visszament a városba.

Eddig tartott Gabi hetedik osztályban írott meséje, aki pedig nem hiszi, járjon utána. „Sajtó alá rendezte” Kolinger Margó, mivel a történet egy euritmia órára született. Témája a lelki tartások, a lelki minőségek voltak, melyek itt dőlt betűvel jelentek meg. A mese túlnőtt a házi feladat keretein, ezért gondoltuk, hogy kerüljön ide Mihály időszakban e lap hasábjaira.

Mert az embernek akkor van igazi békéje és igazi szabadsága, ha egyrészt a testet a lélek igazgatja bíróként, másrészt a lelket Isten kormányozza oltalmazóként. Értsük meg, hogy mennél jobban buzgólkodunk üdvösségünkért, ellenségünk annál több gáncsot fog vetni nekünk. De az, aki bennünk van, erősebb annál, aki ellenünk van, és az által vagyunk erősek, akinek erejében bízunk.

Szent Leó

TÖRTÉNELEMTANÍTÁS A FELSŐ TAGOZATON

„Embernek és nemzetnek adott ugyan Nemtőt [géniuszt] és Értelmet az Egek Ura, de Nemtője mind az egyiket, mind a másikat csak addig kíséri, míg a gyermeki életszakot föl nem váltja a férfikor. Már ha a férfikor soha be nem következik, s a gyermekből közvetlenül aggastyán lesz, vagy ha a férfikorba lépett ember még mindig Nemtőjében bízik, - aki azonban már elhagyta - s az értelemnek sugallását nem követi: akkor ember és nemzet, mint kormány nélküli hajó, minden kalauz nélkül hanyattatik, míg elsüllyed vagy idegen partra vetve bizonyos zsákmánnyá válik.” (Kelet népe, 1841.)

Azért választottam mottóul ezt a Széchenyi idézetet, mert én is úgy gondolom, hogy az egyénnek, a nemzetnek, az emberiségnek is van történelme, ami szoros összefüggésben áll ezek missziójával, küldetésével.

A történelem szemlélése során nem lehet nem észrevenni, hogy különböző erők, impulzusok hatottak az egyes korszakokban, s hogy egy-egy ilyen „kulturkorszak” meghatározóan egy-egy néphez köthető.

Az „üzenet” ezekből a korokból akkor érthető meg igazán, ha a történelmet nem pusztán évszámokban, kronológiaként, nem csaták sorozataként tekintjük. Ha valaki a saját életére gondol, akkor is látja, hogy bizonyos események azok, amelyek meghatározóak az életében, mások teljesen lényegtelennek, felejtetőnek tűnnek. Így van ez a „nagy” történe-

lemmel is. Sok olyan esemény van, amivel tele lehetne tölni a diákok fejét, s amelyek mégis – az egyén életét párhuzamul véve – az emberiség történetének csak „fogmosásai, mosakodásai, reggelije”. Rudolf Steiner ezért mondja azt, hogy nem kell „luk nélkül” tanítani a történelmet, hanem meg kell ragadni azokat az eseményeket, szimptómákat, amelyek igazán meghatározóak. Ilyen módon találkozhatunk olyan személyekkel, akik által egy szellemiség megmutatkozik, s olyan eseményekkel, melyek bizonyos módon a mai napig hatnak. Találkozhatunk korukat megelőző gondolatokkal bírókkal, s azzal, hogy erre társadalmuk hogyan reagál. Emellett természetesen a történelemtanításban is megmutatkozik, hogy az egyes korszakok tárgyalását – és természetesen annak a módját – hogyan kell az életkori sajátosságokhoz igazítani.

A 9. osztály tananyaga kezdődhet már a XV. századtól, de alapvetően a XIX. és XX. századot helyezi a középpontba. Itt megjelennek a forradalmak és a diktatúrák is. A forradalmak a maguk forradalmáraival, eszméivel, ideáljaival, akik nem mindig sikeresek, s néha tiszta eszméik ellenére sem „jók”. Megjelennek a diktatúrák, melyek zsarnokai egyszerre manipulálnak és elnyomnak, viszont karizmájuk, hatalomszerző és azt megtartó képességük vitathatatlan. Szóval vannak „jók és rosszak”, ha a 9. osztályos rajz és festés órákhoz akarnék kapcsolódni: „vannak fehérek és feketék”, sokszor akár egy személyiségben belül.

A 10. osztályban az ókor a téma. Különösen az ókori keleti kultúrákban figyelhető meg jól, hogy egy-egy nép történelmét, gazdaságát, anyagi és szellemi kultúráját mennyire meghatározza a földrajzi környezet.

Ezen az évfolyamon egyre jobban megjelenik az ok-okozati összefüggések keresése, következtetések levonása. Emellett jól megfigyelhető az ókori államok vizsgálatán keresztül, hogy hogyan

„száll le” egyre inkább az ember a földre, hogy szakad el egyre jobban az égiektől. Látjuk, hogy az isteni eredetű fáraótól hogy jutunk el a Rómában egymást ellenőrző consulokig, vagy épp a magukat erőszakkal is istenítettő császárokig.

A 11. osztály témája már a középkor. Ebben a korszakban egyértelműen a keresztény impulzus mutatkozik meg, s bár az egyházszervezet úgy épül fel, mint a Római Birodalom, a kereszténységnek lesznek más alternatívái is. Érdeemes megfigyelni, hogy eredendően melyek voltak a legfontosabb keresztény tanítások, hogy miként térített Pál apostol, hogy hogyan éltek az őskeresztények, hogyan hittek az írek, mi vezérelte

a templomsokakat stb. A keresztény szellemiség egy új gondolatot hoz magával, az igazi testvériséget, ahol nem számít a vagyoni helyzet, a pozíció, a származás, „a vér”. Ugyanez fogalmazódik

Zikkurat - Mezey Lőrinc (10. oszt.) rajza; történelem epocha - ókor

meg a Parzival történetben is, amit a gyerekek szintén ebben az évfolyamban dolgoznak fel az egyik irodalom epocha keretében. Fontos megnézni, hogy az egyház mikor közvetítője ennek a

szellemiségnek, s mikor működik úgy, mint egy hatalmi szerv.

A 12. évfolyam sok tekintetben koronája a megelőző éveknék. A diákok Waldorf-érettségit tesznek, éves színdarabot adnak elő, s az epocháik üzenete is már egészen más. Több tárgyból is itt már átfogó epochák jelennek meg, s ez a helyzet a történelem esetében is. Különböző korszakokat ölelhetünk át, bizonyos jelenségeket vizsgálhatunk meg több száz vagy akár ezer éves távlatokban.

Ekkorra már kialakul a diákokban az ehhez szükséges ítélőerő, s ezért egy igazi műhelymun-

kává válhat a történelem epocha.

Csak néhány elemét ragadtam ki az egyes évfolyamoknak, de úgy gondoltam, kár lenne egy-egy évfolyam kapcsán hosszasan elidőzni, hisz akkor sem lehetne min-

Catal Hüyük - Mezey Lőrinc (10. oszt.) rajza;
történelem epocha - ókor

dent leírni, mert egyetlen epocha is 3 hétig tart!

Aki mégis többet szeretne tudni, annak ajánlom a honlapunkon is elérhető kerettantervet. A tanterv megismerése azért is jó, mert ott látható,

hogy az egyes tárgyak milyen módon építenek az életkori sajátosságokra, s így egy szép, egységes kép formálódik meg előttünk.

Ekkor (a 12. életév után) kezd a gyermek belső érdeklődést mutatni a nagy történelmi összefüggések iránt. Ez a jövőben különösen fontos lesz, hiszen egyre inkább szükségessé válik majd, hogy ráneveljük az embereket a történelmi összefüggések felfogására, miközben eddig egyáltalán nem jutottak el egy lényegi történelem-felfogáshoz. Mert sokkal inkább tagjai voltak a gazdasági életnek, és az állam életének, beegépesítették őket a gazdasági és az állami életbe, és meg is felelték a gazdasági és az állami élet követelményeinek, illetve érdekeinek... A történelmi impulzusokban benne él az, ami igaz emberség, de ami ezekben az impulzusokban összegződik, az külső történelmi vonulatként él, és megint csak hatással van az emberre.

Rudolf Steiner

Christoph Ammann

GONDOLATHIBÁK

A kapitalizmus halálos bűnei

A pénzügyi válság nem más,
mint nevelési válság

A bankok krízisét világszerte táncstalanság kíséri. Nem egyes bankárok kapzsisága vezetett a pénzügyi világ válságához, hanem egy gondolkodási hiba, mely árnyéként nehezedik az egész gazdaságra. A gondolkodási hiba elterjedésének gyökere a pedagógiában található: Rudolf Steiner azt ajánlotta, hogy először az osztást tanítsuk, hogy az elosztás mentalitását serkentsük. Ehelyett ma a gyűjtés és megsokszorozás egoista elemei járnak az élen.

A legjobb professzorok és pénzügyi szakértők már évekkel ezelőtt is óva intettek a „játékkaszinó” kapitalizmus végzetes veszélyeitől. A bekövetkezett válság ellenére a mai napig nem vettük észre, hogy gazdasági ideáljaink egy fatális gondolati hibán alapulnak.

Miben nyilvánul meg ez a hiba, és mi az eredete?

Nem áruk, hanem javak

Mindannyian elfogadtuk, hogy a szabad piac olyan gazdasági modell, mely több-kevesebb sikerrel maga szabályozza a piacot: ha valami hiánycikk és emiatt emelkedik az ára, akkor hamarosan megjelenik a konkurencia kínálata, és az

árak ismét normalizálódnak.

Ez a piac valóban szabályozza magát, mert a kínálat képes alkalmazkodni a kereslethez. De ez csak azokra a javakra vonatkozik, melyeknek kínálata növelhető, vagy épp visszavehető a kereslet szerint. Aminek a kínálata nem növelhető tetszés szerint, annak ára viszont az egekbe emelkedhet.

Így van ez a tőzsdei papírokkal, részvényekkel is, melyeket nem lehet egyszerűen utánnomni, ha megnő irántuk a kereslet. A részvény árfolyama így mértéktelenül emelkedhet.

Ugyanez vonatkozik a pénzre is, a devizákra, vagy akár a telekárakra is. Gazdaságunk azonban ezeket is áruként kezeli, ami nem igaz. Mert ezek nem áruk, hanem javak, melyeket nem lehet megsokszorozni, a kereslet igényei szerint! Vagyis az ilyent másképpen kellene kezelni a kereskedelemben, azaz nem a kereslet-kínálat egyszerű törvényei szerint.

Azon javakra, melyek sajátos jellegük miatt nem kezelhetők áruként, különleges törvényeket kell alkotni. Mégpedig olyanokat, melyek szociálisan elviselhető síneken futnak. Egy részvény tőzsdei árfolyama ma nem mutatja annak tényleges értékét. A részvény osztaléka a kibocsátási (nominális) értékhez kapcsolódik, ez lenne a részvénytulaj-

donos valódi, éves nyeresége. A részvény új vevője azonban nem erre, hanem az árfolyamnyereségre „spekulál”...

A hit a léggömbben

Maguk a bankok is hisznek a léggömbben. Mert egy részvényekkel rendelkező vállalkozót nagyvonalúan láttak el hitelekkel, „részvényeinek léggömbje” volt ehhez számukra a biztosíték. A bank is jól járt: kezelte az illető részvényeit, és amellett keresett a hiteleken is, melyet az illető felvett náluk. Amikor pedig a részvények a „pincébe estek”, akkor kiderült a hitel behajthatatlansága. Ugyanez játszódott le a bankok

és a nemzeti jegybank között. A banknak, likviditásának biztosításához, a jegybank felé biztosítékokat kell felmutatnia. Ezek a „biztosítékok” ugyanazok a felfúvódott tőzsdei papírok voltak, mint fenti vállalkozónk esetében.

A „legfelsőbb felügyelők” is ugyanazon a léggömbön ültek: hittek abban, hogy a tőzsdei árfolyamok biztosíték gyanánt szolgálhatnak.

Gyermekkorban kell megtanulni szétosztani

Röviden szólva tehát, egy kollektív elvakulás áldozatai vagyunk, azaz

nem térhetünk ki a kérdés elől: hogyan történhetett meg az, hogy egy ilyen nyilvánvaló gondolkodási hiba elterjedhetett?

Rudolf Steiner 1919-ben, az első Waldorf iskola tanárainak lelkére kötötte, hogy számtanban elsőnek az osztás műveletét vegyék előre az összeadás és a szorzás helyett. Fordított esetben a gyerekek fejlődése során ez olyan lelki jellegre vezethet, ami önzésre serkent. Mert az összeadás a gyűjtés ösztönét ébreszti fel, ami ugyanakkor gyengíti

a felelősségérzetet. Mindez felnőtt korban ki-sajátításhoz vezet, nem pedig a szétosztás képességéhez.

Ma tehát tanúi lehetünk annak, amit egy évszázad helytelen nevelése eredményezett: A

bankosok és managerek hisznek abban, hogy tőzsdei részvényeik ára valódi, eszerint kapják jutalékaikat is. Annak felismerése, hogy mindez nem valóságos, vagy netán immoralis, az fel sem merül bennük.

Igaza volt Steinernek! A jövőben előbb meg kell tanulnunk szétosztani, ahelyett, hogy gyűjtenénk. Akkor csaknem „magától” gondolkodnánk helyesen.

*Forrás: Das Goetheanum;
2009. július 31.*

Fordította: Orosz Iván

Kilépve

*Itt
minden más!
Hétköznapi van
Ünnep-varázs,
lelkünk közt szőtt
hieroglifákkal
fényt szövünk
a térbe, mába.*

*Csönd szárnyának
szín-fonátán
gondolatok
fényfonalán
szívünk szikrái
angyalok morzsái.*

*Ám eljön a pillanat,
s amit ma is meg kell
tenned,
kilépve
a városon
át kell kelned!*

*Ott
valami más vár,
más erők pókhálói
szövődnek rád.*

*Kaján vigyorok
vérszomjas hírek
civilizációnak csúfolt
kalodába zárt gyerekek
kiégett huszonévesek
kijóduult szemű guru,
szigort szikrázó álszentek.*

*A bűzös
kaparó bagó
füstje
tűdődbé mar,
s a megsüketült város
már nem is hallja
ahogy nő ricsaja
mint sülfyedő hajón
a patkányok zsivalya,
mi agyvelődbe marja
sikolyát!*

*Szinte kívánod:
bár lehetne
kilépve
lelked kitepve,
nem így
mocskokba döngölve!*

*Színékkéül átszőtt
fényt-virágzó gondolatfüg-
gönyeid
meggyalázva szakítják le
káromkodó mocskolódások
az emberiség hányadéka!*

*Szíved-szentéjének
legrejtetteb zugába,
szűkülő vadként húzódsz
vissza
s fuldokolva kutatod
a megváltó mosolyt,
a szeretet-szita kötőt,
mi a lelkedet védő
egyre hidegedő
keményedő
kérget
csillagpor-varázssal
páncéllá edzheti...*

*S a pillanat eljön,
minden nap
eljön,
a szürke tömeg tengerén
itt is ott is
átviláglik
törékeny üvegkagylóján
a remény,
és tudod
holnap
újra
lesz erőd elindulni,
a mocskok hídján át
templomot
építeni.*

Türkőssy Szilárd

GONDOLATOK A WALDORF ISKOLÁK STÚDIUM-MUNKÁJÁRÓL

II. rész

... Az áldozat elhatározása tehát olyasmi, ami meg is történik és nem marad csak kívánság. Itt jön a második lépés: valaki elhatározza, hogy létrehoz – ahogyan Wiechert úr nevezte egyik előadásán – egy kis „időszigetet” az életében, ami csak az övé, ahol azt teszi, ami neki tetszik; jelen esetben a stúdiumanyaggal foglalkozik. Ez már egy nagyon nagy lépés, valami, amivel a valóságban lehet számolni. Ki lehet próbálni, mi történik akkor, ha valaki valóban meghozza ezt az áldozatot: félretesz valamit, cserébe azért, hogy a szellemivel foglalkozzék. (Persze sokan felháborodnak ezen a ponton, hiszen család, gyerekek, stb. mellett „nem lehet” ezt megtenni. Bár persze Wiechert úr is családos ember, és én is ismerek olyan családanyát, aki előbb „rendbetette” a családot, lefektette a gyerekeket, azután este, éjszaka nekiállt annak a szellemi munkának, ami számára nagyon fontos volt, majd korán reggel, „mintha mi sem történt volna” ismét „renbe tette” a családot, elindította a gyerekeket iskolába, és maga is munkába ment, mégpedig felelős munkát végezni... Kinek ekkora, kinek akkora áldozatot kell meghozni, ez nem vitás. De, hogy

semmit nem lehet azért tenni, hogy bizonyos mennyiségű időt találjon valaki, az már nehezen elképzelhető. Itt is visszatér az akarat kérdése. Az igazi akarat a megoldást keresi, az ego pedig csak a kifogásokat.) Nos, tehát valaki meghozza az elhatározást, neki is kezd a tanulmányoknak. Kétféle dolgot is meg lehet tapasztalni ezen a fokon. Az egyik az, hogy „épp ilyenkor” sir fel a gyerekek, csenget be a szomszéd, csörren meg a telefon, jut eszünkbe valami, ami egészen odáig „felejtető” volt, stb. A legkülönbébb formákban fog megjelenni az, hogy ne tudjunk azzal foglalkozni, amivel akartunk. Ezekre is gondolni kell, ha lehet, előre, de ha csak utólag tudunk elgondolkodni, akkor sem késő lépéseket tenni. (A telefon esetében pl. a leggyorsabb: nem veszem fel. Majd egy óra múlva visszahívom az illetőt.) A másik dolog, amit ilyenkor tapasztalni lehet, hogy érdekes módon, minden „megoldódik”, ami miatt korábban nem mertük felvállalni, hogy azt a pár órát szellemi munkára szánjuk. Itt-ott időt nyerünk, segítséget kapunk, hogy valami könnyebben, gyorsabban menjen, stb. De: mindezt csak utólag, miután meghoztuk

az elhatározást, miután elkezdtek megvalósítani azt. Érdekes... Ki lehet próbálni!

A harmadik lépés, amikor végre kialakítottuk a magunk ritmusát, a magunk szokásrendszerét (ami olyan fontos már az óvodában is!), leküzdöttük az akadályo-

zó tényezőket, megvan az idő a készülésre, és következik a szellemi tanulmányozás folyamata. Ez a tulajdonképeni értelemben vett szellemtudományos stúdium, és persze hozzájön

még a csoportban való részvétel. Rudolf Steiner, ill. őt idézve Sergej O. Prokofieff is utal rá több munkájában, hogy a szellemi munka első lépcsőfoka az antropozófiai irodalommal való foglalkozás. A józan ész igénybe véve megpróbáljuk megérteni mindazt, ami előttünk áll. Természetesen itt is erőfeszítéseket kell tenni, mert „Teljesen tudatosan törekedtem arra, hogy ne adjak „népszerű” leírásokat, hanem, amelyek szükségessé teszik, hogy csak igazi, felfokozott gondolkodásbeli állapotban lehessen hozzáférni a tartalomhoz. Könyveimet ezzel olyan jellegűvé ötvöztem, hogy maga az olvasásuk is már a szellemi

iskolázás kezdete. Mert olvasásukhoz a gondolkodás nyugalomban történő, megfontolt felfokozására van szükség, ami az életerőt erősíti és ezen az úton alkalmassá válnak rá az olvasók, hogy a szellemi világ közelébe kerüljenek.” (Rudolf Steiner: A szellem-

tudomány körvonalai; Előszó a 16.-20. kiadásához.) De a megértésen túl rendkívül fontos az is, hogy gondolkodjunk azon, amihez ilyen módon hozzájutunk. Sajnos nincs már köztünk Ru-

dolf Steiner fizikai valójában ahhoz, hogy meghívjuk és megkérjük, magyarázza el, mire is gondol, ezért nekünk kell gondolati „tornagyakorlatokat” végeznünk, ha meg akarunk érteni valamit. Különbözik teljesen absztrakt marad az egész, és könnyen oda juthatunk, hogy valaki azt mondja: „Én már háromszor is áttanulmányoztam az Általános embertant, és még a mai napig sem értem.” Itt is több buktató lehetséges. Mert akarni is kell megérteni valamit, gondolkodni, átbeszélni, kell a nyitottság is. Sőt, ésszerű kell tartanunk gondolatokat, amikre lehet, hogy csak később jön meg a válasz. Valamint

A Goetheanum - Dornach, Svájc

kérdezhetünk is. Akár egy stúdi-
um során megkaphatjuk a választ
hirtelen, amint hangosan kimon-
dunk egy kérdést, de minden bi-
zonnyal akadnak olyan olvasot-
tabb, a szellemtudományban né-
mileg jártasabb emberek is, akik-
hez közvetlenül intézhetjük az
adott kérdést. Azonban minden-
nek ellenére előfordulhat, hogy
hiába minden erőfeszítésünk, ak-
kor sem értünk meg valamit. Nem
baj! Ha az ember *komolyan* törek-
szik, akkor olvas, és megtörtén-
het, hogy – akár évek múlva – egy
másik Steiner előadás magyaráz-
za meg azt, amit korábban nem
értettünk. De kell az őszinte
„kopogtatás”
ahhoz, hogy
ajtó nyittas-
sék.

A stúdi-
um-munka
során talál-
kozhatunk a
másik véglet-
tel is: valaki
annyira vá-
gyik olvasni
vagy annyira
hajtja egy
belső lelkesé-
dés, hogy

„eszeveszetten” olvassa egyik elő-
adást a másik után. Ennek meg
az a veszélye, hogy pusztá infor-
máció szinten marad mindaz,
aminek *be kellene épülnie mélyen
az ember lényébe*, egyébként sem
alapos gondolati munka, sem
megélt antropozófia nem lesz be-
lőle. Mert „*Minden megismert ant-*

*ropozófiai gondolatnak egyúttal
meg kell érintenie érzelmeinket is.*
Az antropozófiában nem csak is-
mereteket tanulunk, hanem olyan
ösztönzést is nyerünk belőle, hogy
érzelmeinket fejlesszünk ki magunk-
ban a világ iránt. Valójában csak
ezek az érzelmek illesztenek be
helyesen bennünket az élet mene-
tébe.” Rudolf Steiner: A karmikus
összefüggések ezoterikus vizsgálá-
ta II., 13. előadás.)

Tegyük fel azonban, hogy va-
laki túljut mindezen: meghozta az
elhatározást, áldozatot hozott,
hogy legyen alkalma foglalkozni
az anyaggal, nem olvas „egy leve-
gőre”, hanem igyekszik meg-

emésztetni az
olvasottakat,
igyekszik
nyitott lenni,
és kérdése-
ket megfogal-
mazni. Rend-
szeresen ké-
szül a stúdi-
umra, ahol
aztán nem
kalandozik el
túlzottan a
tárgytól, ha-
nem csak azt
említi fel,

A Goetheanum - Dornach, Svájc

ami tényleg segíti a megértést és
nem visz el máshova, de ugyan-
akkor megmarad kellően
„lazának”, mégis komolyan veszi a
dolgot. Tegyük fel, hogy valóban
megtörténik mindaz, amit eddig
említettünk, és: mégsem érkezik
el a kívánt eredmény, mégsem
képes úgy csatlakozni a stúdium-

munkához, ahogyan azt elvárná, vagy ahogyan az hatékony lenne és élő. További lépések várnak ránk tehát, ha a felrajzolt „külső feltételek” mellett tisztába akarunk kerülni az antropozófiával.

Amikor olvasunk, igen gyakran kerül elénk olyan steineri mondat, amivel nem tudunk mit kezdeni. Ne engedjük meg magunknak, hogy továbblépjünk fellette, vagy azt mondjuk: ez nem lényeges. Ellenkezőleg: jó, ha – jó értelemben – felidegesít bennünket az ilyen mondat, ha elégedetlenné tesz, felháborít; vagyis mindenképp megmozgat nemcsak gondolatilag, de érzelmileg is. Vegyük tehát kihívásnak azt, amit nem értünk! Ekkor pedig a következőt tehetjük: megpróbáljuk elő-

ször is újra meg újra elolvasni az adott gondolatmenetet és megkísér-
reljük így megérteni.

Ha nem megy, akkor pedig tegyük el későbbre, de *hordozzuk magunkban*

a gondolatot és a kérdést! Aludjunk el

ezzel, keljünk fel ezzel, és kelt-
sünk fel magunkban egy egészsé-
ges játékoságot, valamint nyit-
ottságot, tiszteletet és szomszósá-
got a szellemi válasz irányában.

Kezeljük tényleg kicsit játékosan a kérdést, de ugyanakkor ne iro-
nikusan, legyünk őszintén nyitot-
tak. Így hordozzuk magunkban,
játsszunk a gondolattal, ízlelges-
sük, próbálkozzunk újabb és
újabb oldalakról megközelíteni,
más és más módon megfogalmaz-
ni a kérdést; talán napokig is.
Fogjuk fel rejtvénynek azt, ami
előttünk áll. Ha képesek vagyunk
őszinte gyermekiességgel eljárni,
minden bizonnyal választ fogunk
kapni. De lehet, hogy csak akkor
jön meg a válasz, amikor egyéb
összefüggésekkel tudjuk a gondo-
latot kapcsolatba hozni, vagy va-
lamilyen más összefüggés világítja
meg egy másik előadásban. Mind-
ez azonban még mindig maradhat
némileg absztrakt és idegen a szá-
munkra.

Ezen akkor változtatha-
tunk, ha azt mondjuk:

„Amit olvas-
tam, ma is
érvényes kell
hogy legyen.
Hol találom
meg tehát az
én életem-
ben?” Ha fel-
tesszük ezt a
kérdést, ak-
kor elkez-
dünk kifelé

Haus Duldeck - épület a Goetheanum cam-
pusán

fordulni a világ felé, elkezdünk
magunkban érdeklődést kelteni a
világ iránt, és a belső összefüggé-
seket elkezdjük lemérni a valósá-
gon, elkezdjük összekapcsolni az

élettel. Ha valóban érteni akarjuk az antropológiát, akkor eleven frissesség és érdeklődés kell éljen bennünk az élet, a világ iránt. *„Csak akkor leszünk jó tanárok, ha elevenen érdeklődünk minden iránt, ami a világban történik. A világ felé forduló érdeklődésből*

kell kialakítanunk azt a lelkesedést, amelyre szükségünk van az iskola és saját munkánk elvégzése érdekében.” (Rudolf Steiner: Általános ember-tan; Megnyitó beszéd) Ilyen szempontból so-

kat tanulhatunk saját tanítványainktól, és általában a gyerekektől, akikben őszintén él a világhoz való kapcsolódás és a világ megértésének vágya. Igyekezzünk mi is rácsodálkozni a gondolatok és általában az élet összefüggéseire, apró csodáira. Ez meghozza a helyes hozzáállást, a helyes alapállást ahhoz, hogy megfelelően végezzük a stúdium-munkát és megértésre találjunk. Ha tehát hordozzuk magunkban a meghökentető vagy „érthetetlen” passzusokat, akkor meglehetősen mélyen megyünk bele a tanulmányozott anyagba, ilyen módon egyszerűen csak „összeáll a kép” és megértjük a dolgot. Persze így is lehet

az az élményünk, hogy ennél még több rejtőzködik az adott gondolatmenetben, de ezzel együtt azt is érezzük, hogy ez még ki fog majd derülni számunkra. Ha pedig összefüggésbe hozzuk ezt saját életünkkel, akkor elevenné is tesszük.

Lakóépület a Goetheanum campusán

Még mindig van azonban tennivaló. Ugyanis előbb-utóbb rájövünk, hogy az igazi gondolati munka csak akkor kezdődik, amikor csoportban próbáljuk meg feldolgozni mindazt, amivel

foglalkoztunk. Egy idő után határokhoz érkezik el az, aki csak egyedül dolgozik. De a csoport megadhatja a továbblépés lehetőségét. Ha mindenki készül a fent leírt módon a stúdiumra, akkor egy olyan csoda történik meg, melynek során a teremben „valami” felveszi a gondolatainkat és egy fantasztikus tartalommal ötvözi, ami minden jelenlévőt megérint. Érezhető válik, hogy „megsűrűsödik” a levegő, lelkünk pedig egy magasabb állapotba emelkedik. Megszűnnek a hétköznapi gondok és áhítattal vegyes rácsodálkozás hatja át a lelket, mely most „aha”-élményben részesül és érzi, itt a világ titkai

nyilatkoznak meg, s valami különös kegyelemben van része. Szellemi öröm járja át a lelket, s emelkedettségében ráérez, hogy a létnek vannak sokkal magasabb síkjai is, melyek csodálatos panorámat nyitnak meg.

A csoportmunkával kapcsolatban természetesen meg kell fontolni néhány dolgot. Először is: nem mindig biztos, hogy nagy létszámú csoport elősegíti a hathatós munkát. Ha túl sokan vannak jelen, megvan az a veszély, hogy többen nem vagy csak felületesen készültek, ők nyilvánvalóan nincsenek is rá-

hangolódva a stúdióra, következésképp az előbb leírt állapot sokkal könnyebben csorbulhat. Túl kevés résztvevő esetében viszont meglehet, hogy a gondolatok és kérdések felvetése nagyon egysíkú lesz, esetlegesen az emberek különbözőségéből adódó sokszínűség hiánya lép fel, mely miatt lehetséges, hogy nem jön meg az a válasz, amit esetleg egy hiányzó társunk mondana ki. Át kell gondolni tehát, hogy mekkora legyen az a csoport, amiben hatékonyan tudunk dolgozni. Másodsorban: van a csoportmunkának egy

morális oldala is. Át kell gondolnunk, biztosan morális az, ha mindig csak mások készülnek a stúdióra s én mindig csak kapni megyek oda? Ha én ugyan nem készülök, de „olyan jó hallgatni, amit mások mondanak”? Morális az, ha én magam „lazán kezelem” ezt a kérdést, és egyszer készülök, egyszer nem, hiszen „vannak még ott rajtam kívül is”? A szabadság

nem abban áll, hogy ha akarok, készülök, ha nem akarok, nem készülök. A szabadság ott kezdődik, hogy amikor meghoztam a döntést, hogy részt akarok venni a stúdiumon, és igen-

nel szavaztam, akkor ehhez a döntéshez hű maradok, s megtartom azt, amiben közösen egyeztem meg a többiekkel. Ha pedig nem akarok valójában részt venni, csak azért csinálom, mert „kötelező”, akkor pedig nem furcsa-e a helyzet, hogy olyan iskolában akarok dolgozni, aminek pedagógiájával valójában nem akarok foglalkozni? Fel kellene tennem a kérdést ebben az esetben: miért éppen Waldorf iskolában dolgozom? Mert kényelmes, mert kedvesek az emberek, stb., de én nem akarok mindehhez hozzájá-

Épület a Goetheanum campusán

rulni? Nehéz kérdések ezek, de előbb vagy utóbb kénytelenek leszünk a tükörbe nézni és elszámolni saját magunkkal. Meg kell értenünk, hogy hathatós stúdium-munkát akkor fogunk végezni, ha közösen, mindannyian bele tesszük abba a legjobb erőinket. Csak a közös erőfeszítés hozhatja meg azt a gyümölcsöt, amire vágyunk. S gondoljuk meg, mennyivel könnyebben kifejezzük elvárásainkat a gyerekek felé, hogy megtegyenek valamit, elvégezzék a házi feladatot vagy tisztességgel és figyelemmel legyen ott az órán, miközben saját magunkkal szemben már nem feltétlenül vagy nem ugyanolyan mértékkel mérünk... Gondoljuk hát át, mi az, amit adni tudunk ehhez a munkához. Az egyének legjobb erői megsokszorozódnak a közösségben, melynek mi is részesei vagyunk...

Még egyszer összefoglalva tehát annak az útnak a lépéseit, melyen – közösen – elmélyíthetjük a stúdium-munkát:

- döntés, elhatározás világosan átlátva, mit akarunk, mit vállalunk
- áldozat meghozatala és a hétköznapi élet átalakítása
- rendszeres készülés, egyensúly lelkesedés és gyakorlatiasság között
- gondolatok hordozása
- önkontrollal történő, de aktív részvétel a csoportban.

A stúdium-munkában persze más megoldások is lehetségesek. Mindenki kikutathatja azt az utat, amely elvezet a stúdium megfelelő

minőségéhez. Én csupán gondolatokat kívántam ehhez hozzáadni, melyek viszont akkor lesznek csak termékenyek, ha elgondolko-
dunk rajtuk, esetleg bele is visz-
szük saját, hétköznapi életünkbe. Felfoghatjuk az egészet azonban olyan lehetőségnek, mely most előttünk áll, de ki tudja meddig, vagy kalandnak, mely során meg-
próbáljuk másképpen élni az éle-
tünket, mint ahogy eddig tettük. Persze nem kell mindjárt a legna-
gyobb dolgokra gondolni, elegendő pici lépéseket tenni, de azokat
vaóban tenni. Hogy mit adhat az-
tán ez a munka, az csak akkor derül ki, ha kinyitjuk az ajtót és
rálépünk az útra, de talán sejteni engednek valamit Rudolf Steiner
itt következő szavai is: „*A szellem-
tudományos igazságok helyes
megértése igazi alapot ad az élet-
hez, megismerteti annak értékét,
méltóságát és lényegét, és megad-
ja a legnagyobb fokú létbiztonsá-
got. Felvilágosít a körülöttünk levő
világ összefüggéseiről, utal az
ember legfőbb céljára és igazi ren-
deltetésére. Mindezt ráadásul oly
módon teszi, ahogy a jelen kor kö-
vetelményei megkívánják; ebből
adódik, hogy a hit és tudás közötti
ellentétben nincs szüksége arra,
hogy bármelyik irányban elfogult
legyen. Követője egyidejűleg tud
modern természetkutató és szelle-
mi kutató is lenni, és mind a hitet,
mind a tudást azok igazi értelmé-
ben véve tudja képviselni.*”

(Az I. részt ld. a Dióhéj 2009. szeptem-
beri számában.)

KÉSZÜLŐDÉS AZ ÜNNEPRE

Rudolf Steiner

GONDOLATOK A HALÁLRÓL

... A Földhöz lenne láncolva az ember, isteni-szellemi eredetéről megfelelkezne, ha nem lenne a halál a világon, ha halála és újabb születése között nem jutna új erőforráshoz, hogy el ne felejtse isteni-szellemi eredetét.

Vizsgáljuk meg alaposabban ezután, hol található meg a Földön a halál. – Kérdezzünk meg egy olyan lényt, mint a növény, amely megörvendeztet bennünket. Néhány hónap elteltével a szemünket csodálatos virágaival gyönyörködtető növény már nincs többé, elragadta a halál. figyeljünk meg egy állatot, amely – mondjuk – hűséges hozzánk, vagy bármely más állatot. Rövid idő múlva megszűnik létezni, elragadta őt is a halál. Nézzünk egy embert fizikai mivoltát tekintve. Egy idő után elragadja a halál őt is, már nem él. Mert ha még tovább élne, elfelejtené isteni-szellemi eredetét. Nézzünk egy hegyet. Eljön az idő, amikor a Föld vulkáni tevékenysége elnyeli majd a hegyet, utoléri a halál. Bármerre is fordítjuk tekintetünket, semmi sincs, amibe a halál nem lenne beleszővődve. Semmi sem kerüli el halálát a Földön. – A halál jótékonyan szakít el ettől a léttől, amely az isteni

-szellemi világból teljesen kivezetné az embert. Le kellett a fizikai világba jönnie, mert öntudatát emberi én mivoltát csak a fizikai világban nyerhette el. Ha a halál küszöbét mindig úgy lépné át, hogy semmit sem visz magával, visszatérne ugyan az isteni szellemi világba, de tudat nélkül, énjellege nélkül. Én-jellegével együtt kell belépnie az isteni-szellemi világba! Úgy kell tehát megtermékenyítenie a halállal át meg átszőtt földi világot, hogy a halál az örökkévalóságban, a szellemi világban élő „én” csírája legyen. – A Krisztus-impulzusnak köszönhetjük azt a lehetőséget, hogy az örök Én csírájává változzék a halál, amely egyébként csak pusztulást jelent. A Golgotán mutatkozott meg az emberiség számára először a halál valódi alakja. Azáltal, hogy Krisztus az Atya-szellem képmása, az Atya-szellem fia, egyesült a halállal, egy új élet, egy új Nap kiindulópontja lett a halálból. Azután, hogy az ember örökkévaló Énjét elnyerte, régebbi tanulóidejétől eltekinthet, és megmentett énjével együtt, amelyből egyre inkább a Krisztus-én mása lesz, a jövő felé haladhat.

Rudolf Steiner: Halottkísérő gondolatok

*Legyen az én szeretetem
Körülötted áldozatként burkaidba szőve.
Minden hideged melegítője,
Minden hőséged enyhítője.*

*Szállj szeretet-hordozottan,
Fény töltötte a magasba.*

*Angyalok, Arkangyalok, Archék fogadják
Az eltávozott emberi lény sorshálóját.
A Forma, a Mozgás és a Bölcsesség urai által
Oldódjon fel a Kozmosz asztralizálásában
Minden földi tettének igaz következménye...
A Trónok, Kerubok és Szeráfok
Eljövendő tetteibe épüljön be mindaz,
Ami az eltávozott földi lény életében igaz volt...*

Szatmárcseke - csónakos temető

Nagy Eszter - Fodor Miklós

ZENEKAROK A ZENEHÁZBAN

AZeneház tanárai nevében szeretettel köszöntünk mindenkit!

Kisebbségi változtatásokkal folytatjuk idén a munkát. E változások oka elsősorban, de nem kizárólagosan, pénzügyi: a tavalyi évben jelentős deficittel zártunk. A hiány abból adódott, hogy az egyéni hangszeres órák olcsóbbak annál, mint amennyibe (adóval, tb-vel, egyéb költségekkel súlyosbítva) kerülnek. Az iskola szakmai és pénzügyi rendszerét annak idején arra alapoztuk, hogy a csoportos (Zenekuckó) órák egyenlítsék ki ezt a hiányt. Tavaly, tavaly előtt azonban a csoportos órák látogatását nem tettük kötelezővé. Ennek az is oka volt, hogy úgy éreztük, ez a fajta óratípus még nincs kitalálva. Be kellett látnunk, hogy nem tudtuk a szükséges szolfézszenelméleti ismeretek átadását a nagyobb gyerekek számára vonzóvá tenni. Ezen felismerésből kiindulva, újfajta megközelítést gondoltunk ki.

Szempontjaink a következők voltak: 1. Minden gyermek, aki valamely hangszereken szeretne tanulni, olyan órákra vágyik, melyeken választott hangszerét használhatja. 2. Az órákon darabokat szeretne tanulni részben a maga öröme, részben azért, mert azt eljátszhatja mások öröme.

3. Ebben a korban, és sok esetben később is, fontosabbnak látszik a szükséges elméleti tudás szoros összekötése a zenei gyakorlattal, azaz a zenéléssel. 4. Kicsik és nagyobbak szeretünk zenekarokban együtt zenélni másokkal. Ezen megfontolásokból kiindulva a 2009/10-es tanévben **Hangműhely** címszó alatt különböző tematikájú zenekari (egyben zeneelméleti) kurzusokat hirdettünk, melyek kötelezően választhatók a növendékek számára. Íme az „étlap”:

1. Tánczenei kurzus: samba, rumba, cha-cha-cha, bossanova, tangó, keringő stb. – kedd 16-17.30, kéthetente. Zongoristák, bőgő/basszusgitárosok, gitárosok, fúvósok, ütösök jelentkezését várjuk. 5. osztálytól ajánlott Semerath Oszkár vezetésével

2. Reneszánsz zenekar - csütörtök 16.00-16.45 - furulya, hegedű, cselló, gitár és ütős hangszereken játszóknak 5. osztálytól ajánlott Nagy Eszter és Kánya Andrea vezetésével

3. Ír és magyar népzene – kedd 15.15-16.00 - furulya, fuvola, hegedű, cselló, bőgő, gitár, zongora, basszusgitár és ütős hangszereken 5. osztálytól ajánlott Fodor Miklós vezetésével

4. Komolyzenei fuvolákra, **zongorára és ütősökre** –

szerda 15-15.45. 5. osztálytól 22.400ft.
ajánlott Varga Zsófia vezetésével.

5. Blues-jazz-funky-rock **improvizációs műhely** – még **bizonytalan az időpontja** - gitár, basszusgitár, bőgő, zongora és ütős hangszereken 8. osztálytól ajánlott Szabó Illés és Klimász Tamás vezetésével.

6. Dzsungel könyve kurzus – Dés-Kipling-**Geszti népszerű művének egyes dalai** – csütörtök 15.15-16.00 - elsősorban kiskórusról volna szó, de a jelentkező növendékek hangszereire is számítunk. 5. osztálytól ajánlott Nagy Eszter vezetésével.

A k k o r tudjuk útjukra indítani az egyes csoportokat, ha legalább 4-5 növendék jelentkezik. Ha valahová túljelentkeznek a növendékek, osztódhat a csoport kezdő, haladó alapon. Félévkor lehet váltani. Egy növendék, ha bírja energiával 2 csoportba is jelentkezhet. Továbbá – és ez jelentős újdonság! – ezek a kurzusok nyitottak olyan növendékek számára is, akik más zeneiskolába járnak. Egy 45 perces Hangm ű h e l y ó r a (z e n e - k a r + z e n e e l m é l e t) 700 forintba kerül, s mivel ebben a tanévben 32 két tanítási hetünk lesz, éves tandíja ennek az órátípusnak

Amint látható a Hangm ű h e l y (zenekar+zeneelmélet) órákra 5. osztálytól lehet jelentkezni, alsó tagozatosoknak továbbra is a játékosabb hangulatú, és szintén kötelező Zenekuckó órákat tartogatjuk Jelinek Eszter vezetésével.

Újdonság továbbá, hogy elegendő jelentkező esetében két-három új tanszak is elindulhat. Idéntől van először lehetőség **bőgő** illetve basszusgitár órákra jelent-

kezni, mely órákon a tángan értett jazz lesz a fő csapásirány. Klimász Tamás várja szeretettel az érdeklődőket. Szintén új kezdeményezés új kollégával a régen várt **ütős** tanszak

beindulása, melynek tanára a jeles Talamba együttes egyik tagja: V. Nagy Tamás. Szeretnénk erősíteni a magyar népzenei irányt is: népi éneket Jelinek Esztertől, pástorfurulyát és népi (három húros) brácsát Fodor Miklóstól lehet tanulni.

Végezetül, engedjék meg, hogy felsoroljam a Zeneház tanárait, elsősorban említve adminisztrátorunkat, akinek lelkiismeretes precizitása nélkül nem működhetnénk. Bármilyen tisztázandó kérdésben szívesen állunk rendelkezésre.

Harangi Rita – beiratkozás,
szerződéskötés, tandíjfizetés
0620/3998131

Fodor Miklós – fuvola, népi
brácsa és furulya
0630/2438474

Jelinek Eszter – alsós zene-
kuckó, népi ének
0630/5177904

Kánya Andrea – hegedű
0630/2312760

Klimász Tamás – bőgő, basz-
zusgitár
0620/4666263

Nagy Eszter – cselló, általános
Zeneházi kérdések
0620/9453346

Semerath Oszkár – zongora
0628/418328

Szabó Illés – akusztikus és
elektromos gitár
0620/3750606

Varga Zsófia – fuvola
0620/4664642

V. Nagy Tamás – ütős hangsze-
rek
0670/3871500

... A zene a gyermeknevelésben nem a konkrét zenei képességek felépítését jelenti, mert ennél jóval mélyebben hat. Az egész emberi lény megformálódását segíti, harmonizálja. A tehetség miatt ezért nem érdemes az adott életkor zenei igényeit semmibe venni, mert az alapvető emberi szabadságra nevelünk. Másrészt a valóban elhivatott, tehetséges gyerek nem marad le semmiről, mert úgyis feltör belőle ez a tehetség, és elképzelhető pl., hogy otthon maga a pentaton furulyán eljátsza az összes hangot, vagy leül egy zongorához és maga kezd el komponálni. Az első 9 életévben a zenének olyan minőségei születhetnek meg, amelyek később nem tudnak. Ott születik meg a zenei lélegzés, amely a nagyobb íveket öleli át, amit nem szabad elszétni az egyenletes lüktetés, és nem köt meg, nem zár szűk keretbe a súly, az ütem. Ha a gyerekek mélyen és a megfelelő ideig bele tudnak merülni a kvinthangulatba, az megsegíti a későbbi zenei fejlődésüket is, pl. lerövidül a hangváltás időszaka a kamaszkorban, ill. könnyebben alakul ki értő kapcsolat a kortárs zene jelenségeivel.

Kovács Gabriella

Mihalovics Éva

TERMÍK TÁBOR 2009

Július közepén ismét szárnyra kaptunk, hogy 10 napot töltsünk valahol a hétköznapjainktól távol. Nomád körülmények között, a természetben. Csak mi és az erdő. Csak mi és az ártér. Csak mi és a szünyogok...

A TERMÍK Tábor alapötlete a Magonc Alapítvány önkénteseinek fejéből pattant ki, mely a Gödöllői Waldorf Iskolában működő szabadidős, sport és természetvédelmi szakkörök vezetőit, az iskola gimnazista diákjait és szülői körének tajait foglalja magába. A szervezés és lebonyolítás során természetesen nagy segítségünkre voltak más civil szervezetek tagjai is (Greenpeace Magyarország, Meszelató Egyesület).

Az első tábor 2008-ban rendeztük meg, ekkor a Bükk-hegységbe, egy Varbó nefű falucska környékére látogattunk el 60 gyermekkel.

Az idén a Bodrogzugban, Zalkodtól 2 km-re, egy gyönyörű me-

zón állítottuk fel sátrainkat. A gyönyörű mezőn építettük meg (földből!) bronzkori tűzhelyeinket; a gyönyörű mező szélén húztuk fel a kreatív zuhanysátrat (raklap+fólia+lávór), valamint a gyönyörű mezőt körülölelő erdő békéjében ástuk meg a tábori wc-
ket.

Minden reggel, rögtön amint kinyitjuk a szemünket, kihúzzuk a sátor zipzártját és ellenőrizzük az időjárási viszonyokat. Néhány perccel később pedig már a reggelire váró sorban állunk tálkával, bögrével. Csupán, türelmesen. Előbb a gyerekek, aztán a segítők, végül a felnőttek – vagyis a családfők és a szakik jutnak éle-

„A termik egy, a környező levegőhöz képest magasabb hőmérsékletű és ezért emelkedő légkör, amely a légkör alacsonyabb rétegeiben keletkezik.

A feláramló levegőben köröző nagyobb testű madarak magasságot nyernek, ahogy a légáramlat „felfelé húzza” őket, hosszabb távú vonulásuk így válik lehetővé.”

lemhez. Pont fordítva, mint az oroszlanoknál. Az ázott tűzhelyen kondérban főtt zabpelyhet, müzlit, gyümölcsrizst reggelizünk, csupa egyszerre finom és egészséges dolgot. Aztán az aznapra beosztott konyhácsapat (család) mehet is, hogy vizet melegítsen, mosogasson, az ebédhez krumplit

vagy egyebet pucoljon... és így tovább, egészen estig. Vacsora után még egy utolsó menet mosogatás-elpakolás, aztán ők is pihenhetnek. Menütől és családtól függ, hogy fárasztónak vagy éppen pihentetőnek tűnik-e a konyha és a pihenés. De ha mi olyan család vagyunk,

akik tegnap már mosogattak, vagy csak holnapután kerülünk sorra, akkor reggeli után arcot mosunk, esetleg van, aki fogat; összekészülődünk; és a mamival /

papival együtt nekilendülünk az aznapi szakmai programnak.

A kis hátizsákba, a hőségre való tekintettel, a tizórainkon kívül bekerül a fényvédőkrém is, meg egy NAGY üveg víz és a fejek-re a sapka. Kész, indulhatunk.

Az én családom az első napon madarászni volt. Rövid túra a gáton, a kánikula ma is meleg, tizenegyórai az árnyékban és pancsolás a Tisza szélén. Van nálunk távcső, figyeljük a madarakat. Persze hajnaltájban jobb esélyekkel indulnánk, ilyenkor a madarak (is) gubbasztanak, de hajnaltájban a tábor többsége még alszik. Szakinktól bármit kérdezhetünk, lelkesen, érdekesen, sőt viccesen

válaszol, beszél és sokat.

A táj jellegéről, a mária teréziai földreformokról, a folyószabályozásról – és mindenekelőtt a madarokról. Hallunk többek között a harisról és Fülöpről, az emigráns spanyol gólyáról. Gyorsan eltelik az idő és nem bánjuk, hogy a táborba visszaérve máris

következik az ebéd. Kis pihenés után az egész tábor játszik. Minden nap valami mást. Számháborút, fenolftalein-háborút, torpedót... Este tábor-tűz, küzdelem a szű-

nyogokkal. De együtt énekelve bármilyen nehézséget legyőzünk! Vagy elmegyünk aludni.

A következő napokon is túlélünk a természetben, van, amikor szakmai program keretében. 16-18 km gyaloglás, tereptárgyak megkeresése, hogy el ne tévedjünk, látogatás az ősmocsárnál, lehet kompozni és fürdeni is. Van túlélési kisKT, a nap végére tuti, hogy mindenki tudja, mi mindenre jó egy darabka magnézium. Vagy egy gumicsizma. Ha egyedül maradok egy lakatlan szigeten, ahol nincs más, csak én és a gumicsizmám... Akit érdekel a téma bővebben, forduljon nyugodtan egy termikes táborozóhoz.

A drámai alaphangot meg-

tartva következő nap családirag összeállítunk egy kis színdarabot. Minden este az éppen soron következő család előadja a tábori keretmese egy-egy fejezetét. A szöveget már ismerjük, hiszen esténként a tábortűznél mindig felolvassák a másnap színpadra kerülő részt. Ez azért jó, mert a színházadínál már szárnyalhat a fantázia, a többiek úgyis érteni fogják, miről van szó. Találékony-nak kell lenni, hiszen hogyan lesz valakiből sámán itt az ártéri erdő közepén, hogy kell megoldani a ködben eltűnést vagy milyen színészi kvalitások kellenek egy akciójelenethez... Minden család önálló ötleteire támaszkodva más-más stílusú darabokat adhat elő (volt, aki musicallel készült). Jól szórakozunk a kemény munka közben is, épül a családi közösség.

Egy másik napon belátogatunk a faluba. Ez alkalommal néprajzi érdeklődésünket is magunkkal visszük, ismerkedünk a helybeliek jelenlegi és múltbeli életével, mindennapjaival. Hogyan és miből éltek 50, 100 évvel ezelőtt, és ma. Tanulmányozunk egy nagy, impozáns és jól működő kemencét, egy hasonló tulajdonságokkal bíró (és elég önálló)

lovat, a háztájik jellegzetes állatait és növényeit. A visszafele úton pedig textilfestésre alkalmas növényeket keresünk, hogy aztán a táborban a család által választott színű pólókat batikoljunk. Saját szememmel láttam, hogy ma reggel is volt olyan gyerek, aki ilyen termikes pólóban ment iskolába. Este tábortűz, a változatosság kedvéért szúnyogok. A profik hosszúnadrágban, zárt cipőben és kabátban heverésznek. Lehet, hogy ők jobban izzadnak, az én lábamon viszont még most is látszanak a csípésnyomok. Vakarózás közben vagy az élszóban elhangzó népmesére figyelek, vagy ha a Greenpeace aktivistái mesélnek, akkor arra. Vagy a helyi természetvédelmi őr beszélget velünk. Lehet kérdezni is. A gyerekek kérdeznek. A kérdések viccesek és felelősségteljesek és átgondolósak és érdeklődők... a jövő nemzedéke, hiába. Nagyon meggyőzőek, szerintem.

Majd eljőve az az este, mikor az ország nagy részén vihar vala. Nálunk, a táborban szerencsére nem történt semmi komoly, csak esett az eső. Mikor táncház volt a tábortűz körül, akkor is esett az eső. Kevesek lelkesedését

lombozta le, különben is, sokkal izgibb volt sötétben, tűz mellett, élő népzenere, vizes ruhában táncolni. A tömeg lelkes, bizony.

Már csak két nap van hátra :
(. Az jó azért, hogy még részt vehetünk az élvezetes kenutúrán a Dió-éren. Fizikai edzés kombinálva a tudománnyal. Megtanultam balra kanyarodni, mert eddig nem tudtam. Fogalmam sincs, hol lesz a jövő évi tábor, de addig meg kell

tanulnom a jobbra kanyarodást és az egyéb manővereket is. Ezen a napon a két folyó áradásának - visszahúzó-
d á s á n a k
n y o m a i t
kutatjuk. A

Tisza és a Bodrog közötti terület közepén, valamiféle kis teknőben festői, ám nagyon bűdös tó marad minden évben. Érdeemes benne megfürdeni? Ha azt szeretnénk, hogy senki ne akarjon velünk ebédelni, fűben ücsörögni, stb., mindenképpen.

A gyerekek nagy részének a jelek szerint a fentiek nem okoztak problémát... :) Vizek, vizes élőhelyek - az utolsó nap szakmai programja. Rengeteg információ, sokat tanultunk, komoly terepjá-

rás. A Péter-víz, a helyi inváziós fajok – és végül a legizgibb, mikor abban a bizonyos gumicsizmában bemerészkedtünk a vízbe és kis meritőhálóinkkal kihoztuk az élővilág egy részét, hogy tanulmányozhassuk őket. Orvosi- és lópiócák, naphalak, békák, gőtéek...

A gyerekeket hallgatva a fauna szinte minden tagjáról kiderül, hogy édes. Az. Ebből is látszik, csak attól függ, honnan nézzük.

Mi innen a vödör mellől, élőben. Így mindjárt más.

Később a cuki minden félét vissza-bocsájtjuk eredeti közegébe és h a z a m e - gyünk. Sajnos szó sze-

rint is. A sátrakat össze kell csomagolni, a lovaskocsi majd jön és a nagy, nehéz hátizsákokkal együtt elszállítja őket. A gyerekek pedig (sapka! fényvédő!) útra kelnek, és ugyanazon a nyolc km-es úton, amin megérkeztek a táborba, útrakelnek, hogy aztán Tokajnál vonatra szálljanak. Távolodnak. Már szinte nem is látszanak. De ha jól fülsz, néhol mindig hallani fogod őket...

Horváthné Gfellner Csilla

ÚJ RUHA AZ ÓVODÁNAK

A nyár folyamán nagy munkálatok folytak az óvodában. Végre új ruhát kapott! Kimondhatatlan örömmel tölt el minket az „új” óvoda látványa! Nem hittük, hogy ennyit számíthat egy külső megújulás!

Úgy kezdődött, hogy egyre gyakrabban esett le egy-egy vakolatdarab, aztán a gyerekek is kedvet kaptak, bontani kezdték. Időnként, „be is vakolták”, persze ez a sár-vakolat nem volt túl tartós. Innen már teljesen egyszerű és mesébe illő a történet! A vezetőség be tervezett egy összeget a költségvetésbe, a közgyűlés jóváhagyta, szorgos kezek a vakolatot levették, mások megszépítették...

Hálás köszönet minden tettért, szülői felajánlásért, jó szándékért, szeretettel, segítő gondolatért!

Csepi Szilvia

CIRKUSZTÁBOR 2009.

I dén nyáron ötödik alkalommal rendeztük a Cirkusztábort iskolánkban. Nemcsak a résztvevő gyerekek között találunk gödöllői diákokat, hanem a régi táborozók közül felcseperedett gimnazistáink már a tanári munkába is bekapcsolódtak. (Kis Dodó 12.o. és Farkas Áron 10.o.) Ehhez kapcsolódóan ebben a számban olvashattok egy felhívást az induló zsonglőrszakkörünkről. Néhány fénykép a tábori hétköznapokból:

HÍREK, PROGRAMOK

Kedves Szülők és Diákok!

Idén kezdetét veszi a zsonglőrszakkor a Gödöllői Waldorf Iskola tornasátrában! A 4. osztály fölötti diákokat várjuk a foglalkozásokra, ahol a gyerekek különböző zsonglőreszközök használatát sajátíthatják el. Mint például: labda, buzogány, diaboló, poi, kontaktbot, karika, ördögbot stb.

A foglalkozások **minden kedden 15.15- 17-00-ig** tartanak. Ára alkalmanként 1200Ft. A szakkörön az összes felszerelést mi biztosítjuk! A foglalkozást vezeti: Csepi Szilvia tanár, Farkas Áron 10. osztály, Zsizisz Árisz 10. osztály

Meghívó

Az évkör ünnepei a reneszánsz művészet tükrében

10 előadás Andrew Wolperttől, melynek során felfedezhetjük a keresztény ünnepek és itáliai reneszánsz mesterművek kapcsolatát.

Az előadások helye: Rudolf Steiner Ház, II. ker. Budapest, Riadó u. 2/b.

Az előadások péntekenként 19.00-20.45-ig tartanak. Időpontok: 2009 szeptember 25., október 30., november 20., december 11., 2010. január 08., február 05., március 05., április 23., május 14., június 11.

Részvételi díj: 10 alkalomra 17.000.- Ft, alkalmanként 2000.- Ft

Információ és jelentkezés: Ujlaky Éva steinersemi-nar@gmail.com; 06-30-595-9209

LESZEL AMIT ESZEL!

Kampányzáró Fesztivál és „Nyitott Kert” Betakarítási Ünnepe 2009 október 4. – Vasárnap, Gödöllő, Babatpuszta

Programok: ismeretterjesztő előadások, bioebéd, IRMA koncert, táncház, gazdaságlátogatás, biopiac, kézműves foglalkozások, ökojátszóház, lovasprogramok, stb.

Regisztráció, ételigény: info@nyitottkert.hu; 06-70-771-93-49

Októberi kéktúra - 4 napos!

Időpont: 2009. október 23 (péntek)-26. (hétfő)

Találkozó „A”: reggel 6.30, Népliget, autóbuszállomás, onnan menetrendszerű járat Nagyvázsonyig

Találkozó „B”: ha sikerül sok telekocsit szervezni, olcsóbb lesz az út

1. nap: Nagyvázsony - Balatoncsicsó (10 km)

2. nap: Balatoncsicsó - Káptalantóti (24 km)

3. nap: Káptalantóti - Szigliget (14 km)

4. nap: Szigliget - Tapolca (13 km)

Hazaút: Tapolca - Budapest; vonattal (érkezés Bp-Déli pu. 20.47-kor)

Költségek: utazással felnőtt 11000.– Ft; gyermek: 8500.– Ft

Utazás nélkül: felnőtt és gyermek egyaránt 6000.– Ft

Részletek és jelentkezés (okt. 15-ig): Mayer Zsolt: 06-30-94-80-130

info@pur-bau.hu

Október 22.: hónapünnepe

Október 23 – november 1.: őszi szünet

November 11.: Szent Márton nap

November 21.: bazár

November 29.: adventi kert

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

Mihály napi ünnepi melléklet

Rudolf Steiner

MORÁL ÉS KARMA

Nürnberg, 1910. November 12.

(A gyorsíró nem tudta szó szerint követni az előadást, ezért csak kivonatos jegyzet)

Mai feladatom, hogy di szellemkutatással megtalált igazságot logikával felfoghatjuk és értelmünkkel ellenőrizhetjük, de mondjak el egyet s hosszú út vezet a szellemtudományos tanítások felvételétől azok saját kutatásaink alapján történő ellenőrzéséig. Hallgatóink közül sokan meg akarják könnyíteni ezt az utat a maguk számára és a szellemi igazságokat tekintélyi alapon fogadják el. Ez sokkal kényelmesebb, de másrészt ma még nem is igen nyílik más lehetőség az emberiség nagyobb része számára.

Az antropozófia csak akkor válik igazán gyümölcsözővé, ha jól meg tudjuk figyelni az életben, ha bennünk magunkban is létté válik. Az antropozófiai irányelvek, mint tanítások általában nagyon érdekesek lehetnek, de a szellemtudományos tanításokról meggyőződést szerezni csak elméleti úton rendkívül nehéz. Igaz ugyan, hogy a való-

Mert nehéz út a saját ellenőrzés útja. A másik út: az élet megfigyelése úgy, ahogy élénk tárul, már

könnyebb. Ha a karma törvényei helyesek, akkor életemnek úgy kell alakulnia, hogy megláthassam, hogyan működik a karma mint élmény és mint jellemnevelő. Könnyebb tehát a szellemi úton járóknak az élet bizonyítékai alapján eljutni a meggyőződéshez.

Mai vizsgálódásainknál két, széles körben elterjedt tulajdonságból indulunk ki. Morális szempontból ösztönszerűen mindig erősen elutasító érzéssel viseltettek az emberek. Mindig a morál elleni különös vétségnek tekintették az *irigységet* és a *hazugságot*. Ezt a különösen elutasító érzést azon is felmérhetjük, hogy bármelyik emberi hibát nézzük is, egyik iránt sem találunk ilyen ösztönszerűen erős elutasító érzést, mint az irigység és a hazugság iránt. Nagy és kis emberekben egyaránt megvan ez az érzés. Benvenuto Cellini, egy nagy ember, egyszer azt a kijelentést tette, hogy minden hibára képesnek tartja magát, de nem emlékszik rá, hogy valaha is komolyan hazudott volna. Goethe is igen megnyugtatónak találta, hogy elmondhatta magáról: lelkében sohasem volt meg az irigység érzése.

Így hát a legegyszerűbb emberi lélekben és a kiválasztott szellemek nagy lelkében egyaránt ösztönszerűen megvan az elutasító érzés az irigységgel és a hazugsággal szemben.

Ha minden antropozófia nélkül tekintjük, akkor is elmondhatjuk az irigység és a hazugság hibáiról, hogy nyilvánvalóan vétenek valami ellen, ami az emberi együttélés alapeleme: vétenek az együttérzés ellen. Mert az együttérzés nem csak mások fájdalmának átélése, hanem mások értékének átélése is. Tudnunk kell őszintén örülni a mások értékének. Az ember még nem tart valami messze az együttérzés terén. Még nagyon sok benne az egoizmus. Herderről mondják pl. (eredetileg orvosnak készült), hogy amikor először lépett be a boncterembe, elájult, de nem együttérzésből, hanem gyengeségből, egoizmusa miatt; nem tudta elviselni. Az igazi együttérzést nem csak mások fájdalma kelti fel, hanem mások értéke is. Együttérzésünk önzetlenebbé kell hogy váljék. Örömet kell hogy érezzünk mások sikerén, mások előbbre jutásán. Keserűség nélkül kell tudnunk nézni mások jó tulajdonságait. Hogy az együttérzés minden lelki együttélés alapeleme, annak az oka, hogy az emberek minden lelki élménye összefügg egymással. Irigységgel vétünk mások értékének becslése ellen, hát még a hazugsággal! Ha irigykedünk, vagy hazudunk, lényükkel kapcsolatban ártunk másoknak. Ellentétbe kerülünk a világ folyásával, és megsértjük a világfolyamat törvényeit! Az

emberek hajlanak rá, hogy hibának tekintsék és ne tűrjék meg magukban az irigységet és a hazugságot. Rendszerint mindkettőnek okkult háttere van. Titokzatos törvények uralkodnak itt, melyek könnyen rejtve maradhatnak megfigyelésünk előtt, és melyek azt eredményezhetik, hogy az irigység és a hazugság ugyanazon embernél megváltozott formában léphet fel későbbi életében.

Az irigység nem mindig lép fel tudatos irigység formájában. Ha tudatában volnának, biztosan meg akarnának tőle szabadulni az emberek. Az irigység az asztrális ember tulajdonsága. Tudjuk, hogy az érzéseket, szenvedélyeket stb., az ember asztráltestében kell keresnünk. Az irigység szenvedélye, az irigység érzése tehát asztráltestünkben van. Van viszont egy törvény, mely szerint azok a tulajdonságok, amelyek asztráltestünkben lépnek fel, de olyan visszataszítóak, hogy felkeltik bennünk a vágyat, hogy leszokjunk róluk, belopódnak étertestünkbe, és ott valamilyen megtévesztő formában jelentkeznek. Az irigység esetében bizonyos *ítéletek* formájában mutatkoznak, amelyekkel másokat elítélünk. A másikat most más nem irigyeljük, hanem kritizáljuk, mindent kifogásolunk benne. Titkos irigység ez, amely étertestünkbe lopódzott, és

ott mint ítélkezés éli ki magát. Ez ezt meg ezt tette, ezt így meg így csinálta – mondjuk, és bár ítéletünk jogosnak látszik, valójában irigység bújik meg mögötte. Mi is történt tulajdonképpen? Igen jelentős folyamat játszódtott le az emberi organizmusban.

Tudjuk, hogy az emberi lélek sok inkarnáción megy keresztül, és hogy volt egy időpont, amikor az ember lelki életébe belopódzott kísértőként Lucifer és Ahrimán. Hogyan jelennek meg ma az emberben?

Tisztánlátó kutatás nélkül nehezen tudnánk rájönni, milyen mély igazság rejlik Goethe szavaiban: „Az ördögöt nem veszi észre az emberke, még akkor sem, ha gallérjánál fogva ragadja meg.” Mert valóban úgy van, hogy könnyű az ördögöt, Mefisztofelészt, modern szemszögből tagadni, mégis kiéli magát az emberi természetben Ahrimán és Lucifer; Ahrimán az étertestben, Lucifer az asztráltestben. Lucifer az a hatalom, aki az emberi lelket elcsábítja minden olyasmivel kapcsolatban, ami lehúzza, ami morális szempontból eltávolítja eredetétől, lelöki a földi természet mélységeibe, melyektől őrizkednie kellene. *Lucifer* az az erő, amely a *szenvedélyek* mélységig szakadékába húzza le. *Ahrimán* ezzel szemben a *hazugság* és a *tévedés* (megtévesztés, elhallgatás) szel-

leme, aki meghamisítja az emberek ítéletét. Mindkét hatalom, – Lucifer és Ahrimán – ellenségesen áll szemben az emberi haladással, ők ketten azonban kitűnően megértik egymást.

Az irigység olyan tulajdonság, amelyben az emberben ható luciferi erő nyilvánul meg. Nagyon rossz tulajdonság, ellenszenves az embereknek. Az ember megpróbál szabadulni tőle. Ha egyszer felismerte magában, megpróbál harcolni Lucifer ellen, az irigységek okozója ellen. Mit tesz erre Lucifer? Egyszerűen átadja az ügyet Ahrimánnak, ez pedig megzavarja az ember ítéletét. Ha Lucifer ellen harcolunk asztráltestünkben, könnyen előfordulhat, hogy Ahrimán belopódzik étertestünkbe, megzavarja egy másik emberről alkotott ítéletünket úgy, hogy ez *hazugsággá* válik, a hazugság viszont ahrimáni tulajdonság.

Az embernek azonban a hazugság is ellenszenves, és megpróbál ellene harcolni. A hazugságnál most a másik eset lép fel: ha küzdünk ellene, Ahrimán Lucifernek adja át a harcot, és ilyenkor egy olyan tulajdonság lopódkodik asztráltestünkbe, ami igen erős, fel nem ismert *egoizmusként* lép fel. Ez nem más, mint visszafojtott hazugsági hajlam.

Ez a két tulajdonság – az irigység és a hazugság – valóban

kifejezésre juttatja, hogyan élük ki magukat Lucifer és Ahrimán legerősebb erői az emberben.

Figyeljük meg egy ember életének bizonyos szakaszát, és gondoljuk el, hogy ez az ember sokat hazudott. A karma törvénye ez esetben később meg fog nyilvánulni. Ki kell várnunk, amíg megmutatkozik, de már ugyanabban az inkarnációban is megfigyelhetjük a korábbi és a későbbi életszakasz közötti összefüggéseket. Ha figyeljük életét, esetleg azt látjuk, hogy idővel leszokik a hazugságról – hiszen az élet iskola – de helyette egy másik jellemvonás jelenik meg: bizonyos fokú *félénkség* lép fel. Ez a legkülönbözőbb módon nyilatkozhat meg. Vannak pl. emberek, akik nem tudnak mások szemébe nézni. Így tehát megfigyelhetjük, hogy hogyan függ össze a későbbi félénkség egy korábbi hazudós természettel.

Másik példa: egy irigy természetű ember. Mikor már megszűnt az irigység, elnyomta az irigységét, megfigyelhetjük, hogy az ilyen ember későbbi életkorában úgy érzi, hogy másoktól függ, *önállótlan*, ingadozó, habozó, mindig másokra szorul hogy tanácsot adjanak, segítsenek. Az átváltozott irigység következményeképpen egy bizonyosfokú morális gyengeség lép fel. Ezek a hazugság – félénkség,

irigység – önállótlanlás közötti összefüggések, melyeket már egy inkarnációban is megfigyelhetünk, karmikus összefüggések. A karma alapján véve úgy működik, hogy enyhe formában már ugyanabban az inkarnációban megmutatkozik, de a következő inkarnációban lesz mérvadó a jellem szempontjából.

Ahol fiatal korban irigység mutatkozott, ott tehát idős korban gyámoltalanság lép fel. Ez egy halvány karmikus árnyalat, ami fennmarad a halál után is, és tovább hat a karmaloka idején. A következő életet építő erők tartalmazzák ezt a karmikus árnyalatot és beleszővik a három test – fizikai, éter és asztrálest – következő életben megmutatkozó alapjellegébe. Nagyon szépen fejezte ki ezt Goethe: „Ami az ember fiatal korában kíván, abban bőven van része öregkorában.” Tudnunk kell azonban, hogy ez egyformán vonatkozik jóra és rosszra.

Ezek a tulajdonságok tehát a következő élet építései, a három test felépítői. Ha az egyik inkarnációban az irigység a jellem alaptulajdonsága, akkor a következő inkarnációban hatalmas szervező erőként hat az ember mindhárom testére, még *gyenge egészség* is következik belőle. Ha gyámoltalan, másoktól függő embert látunk az életben, tudhatjuk, hogy előző életé-

ben az irigységnek kellett szerepet játszania és ennek megfelelően kell vele viselkednünk. Ha a karma igaz, akkor majd ki fog derülni, hogy viselkedésünk helyes-e. Ha azt látjuk, hogy valaki gyenge egészséggel lép az életbe, akkor is feltételezhetjük, hogy előző életében szerepet kapott az irigység. Ha ilyen ember él környezetünkben, arra kell gondolnunk, hogy a karma valamilyen okból összehozott ezzel az emberrel: lehet, hogy éppen mi vagyunk azok, akiket egykor irigyelt.

Mit tehetünk az ilyen emberért? Tudunk egyáltalán segíteni rajta? Ha a karma ésszerű, ha igaznak tekintjük, akkor azt kell majd tapasztalnunk, hogy helyes viselkedésünkkel kedvező eredményt érünk el ennél az éppen ebbe a környezetbe született gyenge embernél. Hogy megbocsátásra találjon – arra van szüksége! Arra van szüksége, hogy nagymértékű, sőt a legnagyobb mértékű megbocsátást tanúsítsunk iránta. Feltételezve, hogy valami megbocsátani valóknak van vele szemben, valóságosan be kell burkolnunk őt a megbocsátás légkörébe.

„Ennek az embernek meg kell valamit bocsátanod, hát akkor tedd meg!” – ezt kell magunknak mondanunk. De nem neki!! Ha eszerint cselekszünk, s azután várunk, látni fogjuk, hogy egyre erősebbé, sőt

egészségesebbé válik. Csak próbáljunk meg helyesen cselekedni, a siker nem fog elmaradni. Így lehet a karmát kiélni, így lehet az antropológiát az életbe átvinni.

Azt mondhatná valaki: „Az csak igazságos, ha most rossz a sorsa ennek az embernek; azért kapja, amit előző inkarnációjában elkövetett; logikus, hogy így történnek a dolgok, a karmája így kívánja.” Aki így gondolkodik, nem érti a karmát. Mert a karma megértéséhez az is hozzá tartozik, hogy tudjuk: *semmi közünk a mások karmájához!* Egyetlen feladatunk, hogy segítsünk neki. Karmája majd magától be fog teljesedni. Nekünk mindent el kell követnünk, hogy karmáján javítsunk. A karma és törvényei mélyebb megértéséhez hozzá tartozik, hogy ezt tudjuk és érezzük.

Más a helyzet, ha valaki az ezoterikus fejlődés útjára lép. Az ilyen ember tanácsokat kaphat arra nézve, hogy hogyan viselheti jobban karmáját.

A morális tulajdonságoknak tehát meg kell hogy legyen a karmikus hatásuk; megváltozhatnak egy emberi inkarnáció folyamán (a hazugság pl. már ugyanabban az inkarnációban kismértékű félénkséget idézhet elő az öregkorban), de a következő inkarnációban egészen a fizikai organizációig hatnak. Mondtuk, hogy a hazug-

ság már ugyanabban az inkarnációban félénkséggé válhat, arra készítheti az embert, hogy visszahúzódjon önmagába; de még sokkal inkább hat a következő inkarnációban: az egyik inkarnációban fellépő hazugság a következőben nagymértékű félénkséget eredményez. Az ilyen ember aggodalmaskodó, félénk természettel születik. Nemcsak a környezetében lévő emberekkel szemben félénk, hanem időnként a beteges félelem és aggodalom állapotába esik. Így tehát az, ami az egyik inkarnációban mint enyhe karmikus következmény jelentkezett, a következőben magának a fizikai testnek alapvető felépítésében is megmutatkozik.

Hogyan viselkedhetünk helyesen az olyan emberrel szemben, akiről feltételezhetjük, hogy korábbi inkarnációjában sokat hazudott? Azt mondjuk magunknak – nem neki!! – s ezt minden tettünk zsinórmértékévé kell tennünk: „Korábbi inkarnációinkban valószínűleg sokat hazudott nekünk, valószínűleg félrevezetett. Most meg kell próbálnunk őt gyümölcsöző, értékes igazsággal ellátni.” Szeretettel, odaadással kell elmélyednünk lelki életébe, ha a sors összehozott vele. A hazugságot igazsággal kell viszonzoznunk; ez a két ellentétes pólus, amely bizonyos fajta kiegyenlítődést tud létrehozni. De van egy titka a dolognak, és pe-

dig az, hogy nem mindenki tud előnyösen hatni az ilyen emberre, csak éppen az, aki karmikus kapcsolatban áll vele. Ha ilyen teszi, majd látni fogja, hogy milyen előnyös hatást tud elérni nála, ha valóban igazságot ad neki és megértést tanúsít iránta. A karma valóságos törvény; a siker egészen észrevehetően meg fog mutatkozni. Végtelemül gyógyítóan és felszabadítóan fogunk hatni az ilyen emberekre, a szeretettel elfogadjuk gyengeségeiket. Ha képesek vagyunk rá, hogy egész lényünkkel az ő lényükben éljünk, fiatalítóan fogunk rájuk hatni.

Kétféle dolgot tanúsíthatunk egy másik emberrel szemben: megértést vagy kritikát. Mi a következőképpen?

Vagy segíthetünk neki előrejutni. Megértést tanúsíthatunk iránta, vagyis szeretettel elmélyedhetünk lényében és elfogadhatjuk gyengeségeit, ha a karma ezt szabja ki ránk; de azt is megtehetjük, hogy kritizáljuk és ennél is maradunk.

Figyeljük meg az életét minkét esetben. Ha valakinél gyakran kifogásolunk valamit, van-e ennek valami eredménye az ő szempontjából? Lehet eredménye, lehet, hogy használ a kritika, de az is lehet, hogy nem. Akinek viszont szokásává válik, hogy mindent hibáztat, annál is megmutatkozik egy eredmény: az

életben való elszigeteltség, az egyedüllét érzése fogja el. Hasonlítsuk ezt össze azzal, ami akkor történik, ha hibái ellenére szeretettel viselkedünk a másik emberrel. Az eredmény itt is lehet jó vagy rossz, de biztosan eredményezni fog egy kedvező lelki hatást. Megtanulhatjuk ebből, hogy egészen más törvény alá esik, ha megmaradunk a hibáztatásnál, vagy ha felemelkedünk a megértésig. A kritika ugyanis visszapattan ránk, új karmát terem; a megértés viszont olyan kincset ad, amit a másik aztán magában hordoz, feloldja, elsimítja, megszünteti a karmát. Rendkívül fontos tény ez az életben.

Megfigyelésünk eredményét összefoglalhatjuk egy mondatban, amiben mély igazság rejlik: alapjában véve rendkívül keveset tudunk önmagunknak használni, de nagyon sokat tudunk önmagunknak ártani, másoknak viszont nagyon sokat tudunk használni, de saját hibáinkkal keveset tudunk nekik ártani. Tehát, ha jók vagyunk, sokat használhatunk másoknak, ha rosszak vagyunk, nagyon sokat ártunk magunknak, de tartósan nem sokat árthatunk másoknak.

Nagyon érdekes törvény ez. Általa már egyetlen inkarnációban is megmutatkozik a karma: az ugyanis, aki megértéssel, lényének szeretetteljes elfogadásával, jóság-

gal segített egy másik emberen, biztos lehet abban, hogy ennek későbbi időpontban valami jó hatását fogja élvezni. De mondják, hogy akkor egoizmus, ha az ember jó és nemes. Nem! A jóságnak magától értetődő viselkedésnek kell lennie és a másik – ennek későbbi jó hatása – csak mint természetes következmény lép fel. Ha megmaradunk magunknál, nem viseltetünk megértéssel mások iránt, csak kritizálunk, akkor a jó visszahatás nem következik be. Éppen ez a különös: nem lehetünk meg anélkül, hogy másokkal jók ne lennénk. Csak így tudunk előbbre jutni. Ez olyan alapelv, ami hatalmasan, nagyszerű módon nyilatkozik meg az egymást követő inkarnációkban. Már a következő inkarnációban megnyilatkozik az, ami különös benne: ha így vezet életösztönünk az első inkarnációban, akkor a következőben úgy mutatkozik, mint antropológia, ami már hatott. Gondoljuk meg pl., hogy valaki jót tett velünk akkor, mikor még nem tudtuk önmagunkat irányítani. Nagy különbség van a jó és a meg nem érdemelt jó között – hiszen beszélünk olyan jóról, amire nem szolgált rá az ember – és megfigyelhetjük, hogy ez a meg nem szolgált jó az egyik embernek jót tesz, a másiknak semmit sem használ.

A tisztánlátónak valami egé-

szen különös dolog mutatkozik itt meg: azok a jótettek, amiket a másik embertől kapunk, mielőtt rá szolgáltunk volna, a tisztánlátó előtt úgy mutatkoznak meg, mint a másíknál már megszolgált jótettek. Ha ilyenek, akkor használnak nekünk, ha nem ilyenek, akkor nem válhatnak hasznunkra. A karmikus hatásoknál figyelembe kell vennünk, hogy minden tettnek hatása van, ha ez a hatás nem is mutatkozik meg mindjárt a fizikai szemnek. Nagyon szövevényesek a karma útjai, de megérthetjük őket, ha az életet figyeljük, mert akkor megtaláljuk azokat a bizonyítékokat, amelyek megmutatják, hogy hogyan hat és működik a karma a világban. Életünk sikere mutatja aztán meg, hogy helyes törvényből indulunk ki, ha a karmát is figyeljük, és aszerint cselekszünk.

Háromféleképpen viszonyulhatunk a karmához: az egyik, hogy egyáltalán nem hiszünk benne, a másik, hogy hiszünk benne, és végül, hogy ellenőrizzük az életben; ez megtanít arra, hogy belásuk törvényeinek helyességét. A szellemtudománynak nem csak elméleti igazságnak kell lennie, hanem kutatásnak is, olyan bizonyítékok után, amelyek az életben ezt az igazságot igazolják.